

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת בשלח תשפ"ג

© כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריה"ת

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: agedank@gmail.com

ויהי בשלח פרעה את העם.

במדרש יש כמה דעות מי צווח 'וי וי', על מה צעק פרעה וי. הפירוש הפשוט במדרש הוא שפרעה צווח על שיצא מוכה ומבוזה מכל צד, גם קיבל עשר מכות, וגם שלח את העם.

עוד ענין יש בנושא זה שכל נפש יש לה צורך של התייחסות למציאות שלו, פעמים שבחור מסתובב בישיבה כמה שנים ואין מסתכלים בו, ומרוב צער הוא מחליט להעלם מהישיבה לשבועיים, שיתחילו לחפש ולדאוג איפה הוא, אף שיצעקו ויגערו בו, מעדיף הוא בכך, מאשר להיות עצם בלתי מזהה. וכן הילדים בבית אם אין מבינים איך לתת להם יחס הגון, הם מבקשים תשומת לב באופן שלילי. כיון שלא נתנו לו יחס בכשרות. אף שאם יפיל את הכוס יצעקו עליו, הוא מעדיף צעקות מלהיות בלתי מזהה. זהו צורך אנושי שיש לכל אדם שהוא מוכרח שיכירו בקיומו כאן.

כך אומר המדרש על פרעה, אף שקיבל מכות קשות, צעק וי על שאין מתייחסים אליו, וירדוף אחר בני ישראל. וכן מבואר בהפטרות פ' וארא ופ' בא, שהפרעונים דאגו לזה כל הדורות, שיכו בהם, עיקר שיחשבו אליהם. והקב"ה שלח עליו את נבוכדראצר מלך בבל להענישו, כל זה כדי שיסתכלו בו. וכנודע שאמר האריז"ל שיש בכל אחד בחי' פרעה אותיות הערף, הוא זה שדורש את הרגשת החשיבות אפילו בדרך הכאה.

(הגרמ"י רייזמן)

וחמושים עלו בני מארץ מצרים (יג, יח)

ברש"י כתב וחמושים מזוינים. יש להבין מה בא הפסוק ללמדנו בזה, מאי נפק"מ אם עלו מזוינים או לא. עוד יש להבין, למה אכן לא השתמשו בכלי הזין שלהם בעמדם על הים, בכדי להילחם במצרים? והרי ידעין שאין הקב"ה עושה ניסים בחינם "לא עבד קוב"ה ניסא למגנא", ולשם מה קרע את הים וניער את פרעה, בעוד שיכלו ישראל להרגם בכלי זינים? אמנם מוסר גדול לימדנו הכתוב בזה. שאף שיש בידם כלי זין, אינו מדרך המוסר שהם יהרגו את המצרים בעצמם, שכן "בירא דשתית מיא מיניה לא תישדי ביה קלא", - בור ששתית ממנו מים אל תשליך לשם אבן, ואחרי שהתגוררו במצרים כ"כ הרבה שנים, מצד הכרת הטוב, עדיף לשנות הטבע, ולקרוע את הים בשביל שלא ילחמו ישראל בעצמם במצרים. וכדי להשמיענו נקודת מוסר זה הדגיש הכתוב לאמור "וחמושים עלו ישראל", שתדע שאעפ"כ שהיה להם כלי זין, עדיף לשנות הטבע ושלא לפגוע במייטיב לך.

(ע"פ 'תורת משה' לחת"ס)

בספר 'ציוני תורה', הוסיף לבאר עפ"י הנ"ל את טעם המנהג הידוע לתת מזון לפני העופות בשבת שירה (עין מג"א), וידוע בספרים כמה טעמים, או משום שגם העופות אמרו שירה יחד עם ישראל, והנעימו בצפצופם את שירת ישראל, או כדאיתא שבעת אשר דתן ואבירם פיזרו את המן ויצאו מן העם ללקוט ולא מצאו" שכן העופות אכלו את המן שפזרו שלא יחשבו שכן ירד להם מן בשבת.

אמנם, לדברי החת"ס הנ"ל, יוצא שכל עניין קריעת ים סוף היה רק בשביל עניין 'הכרת הטוב' שלולא זה לא נצרך כל הנס, לכן דווקא בשבת שירה מחזרים אנו להחזיר טובה ולהכיר טובה לעופות.

ובזה מובן מש"כ בספר תוספת שבת להמליץ וליישב את המנהג להאכיל את הציפורים בשבת שירה ובמג"א (אור"ח שכד) אוסר ומובא גם במשנ"ב (שם) שכל המטרה היא רק משום הכרת הטוב ולא שביל להאכיל אותם. ויובן יותר בהקדם מה שמצינו שמשה רבינו לא הכה את היאור מפני הכרת הטוב, והשאלה מפורסמת מה ענין הכרת הטוב יש למי שאין בהם דעת? או לאדמה שג"כ אינה מכירה בטוב הנגמל לה? כן מובא ברא"ש שלא רצה לדון בדיון תורה על בית מרחץ מסוים כיוון שהוא נהנה מהבית מרחץ ויש לו הכרת הטוב כלפיה! וגם כאן נשאלת השאלה מה טעם הכרת הטוב לדבר דומם שלא מבין? אלא שמידת הכרת הטוב הכרחית לעבודת השם, כפי שמאריך במנחת חינוך במצוות כיבוד או"א ובעוד הרבה מקומות, וחובה עליו לסגל את נפשינו ולהשריש בנו את המידה הזאת של הכרת הטוב, ולא בשביל השני אלא בשביל עצמנו, לכן, על אף שהמים אין בהם דעת וגם לא לאדמה מ"מ בשביל האדם גופו יש בזה את התועלת שמשלים את נפשו במידה הזאת.

אשר על כן, היות וכל ענינה של נתינת המזונות לעופות הינה משום הכרת הטוב, הרי שהאדם עושה זאת רק בשביל עצמו ולא בשביל האכלתם, לכן שונה הוא מסתם נתינת מזונות לצורך בעלי החיים.

(ציוני תורה)

ויקח שש מאות רכב בחור וגו' (יד ז)

ולמה דוקא שש מאות? וי"ל הדנה כתיב "איכה ירדוף אחד אלף ושנים יניסו רבבה" והנה מספר בני ישראל יוצאי מצרים היה ששים רבוא, לפי זה, היה פרעה צריך כדי לרודפם מאה ועשרים רכבים, והנה במצרים היו בני ישראל פי חמשה ד'וחמושים עלו בני ישראל ופרש"י אחד מחמשה דארבע חלקים מתו בשלשת ימי האפילה. אבל פרעה לא ידע מזה ולכן לקח רכב פי חמישה ועולה לחשבון שש מאות רכב.

(הגה"ק רבי חיים הכהן רפפורט)

ואתה הרם את מטך ונטה את ירך על הים ובקעהו (יד, טז)

איתא בספרי קבלה שלקרוע את הים היו צריכים לכווין שם צ"א שהוא השם של ר"ת פ'ותח א'ת י'דיך, ואפ"ל דמרומו ג"כ כאן בפסוק, הדנה ה' אמר למשה 'הרם את מטך' דהיינו קח האותיות אחרי מיט'ך דהיינו נ' י' ל' (90=) ונטה את 'ידך' פי' קח אותיות לפני האותיות של 'ידך' דהיינו ט' ג' י' (22=) על הים' פי' קח האותיות אחרי ים' (כי האות ה' בים הוא רק הוספה) דהיינו כ' נ' (70=) וביחד תמצא קפ"ב, ובקעהו פי' תחלקנו לשנים נמצא במדויק צ"א והוא השם צ"א המרומו כאן.

(הרה"ק ר' שמשון אוסטרפאלע זי"ע).

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' (טו, א)

שאלות לפי א' ב' על הפרשה - עם רש"י. (מהרב מ. אלינגר)

- א. מכאן שעצמות כל השבטים הועלו לא"י (יג, יט). ב. כמה המלכים רגילים לבחור ראשון? (יד, ו). ג. אופן מרכבותיו (יד, כה).
- ד. אחד הדברים שקיבלו בני' במרה (טו, כה). ה. מילה החוזרת ג' פעמים בפסוק (רומז לג' סעודות בשבת?) (טז, כה). ו. אספר שבחו (מכאן שיש לייפות המצוות) (טו, ב). ז. מכאן שזכו לגילוי השכינה עם ים סוף (טו, ב). ח. הענן ספג (יד, יט). ט. משל ל"כשר שבגויים הרוג" (יד, ז). י. הרגו את בני אפרים, שיצאו קודם הקץ (טו, יד). יא. נבוכים פירושו (יד, ג). יב. כך נקרא חווקו של הים (טו, ח). יג. נברא, כביכול "בשתי ידיים" (טו, יז). יד. ביזת מצרים נמשלה לזה בשה"ש (טו, כה). טו. ממה היה עשוי מטהו של משה (זו, ו). טז. כמותו טבעו "צדיקים" שבמצרים (טו, ז). טז. שם נוסף ל"פי החרות" (יד, ב). טז. מי נהנה מהמן שנמס (טו, כא). ק. "לא חסרים" במצרים (יד, יא). ר. פרעה אסר לעצמו (יד, ו). ש. מ"חוקי" התורה (טו, כו). ת. נרמו ב"אז ישיר" (עתיד) (טו, א) היו כנגד הזקנים באילים (טו, כז).

"בקשו מלאכי השרת לומר שירה להם הקב"ה מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה!?" (מגילה י')
יש לשאול מדוע למלאכי השרת לא ניתנה רשות לומר שירה ואילו לבני ישראל ניתנה רשות? מתרץ בעל ה"כלי חמדה": בני ישראל לא אמרו שירה על האסון של המצרים, אלא על תשועת עצמם. כמו שנאמר "יהי לי לישועה". אבל המלאכים הרי לא נשתעבדו במצרים, ונמצא שכל השירה שלהם היתה על אחרים ואין אומרים שירה כשיש גם אסון של אחרים.

(יחי ראובן)

וילקטו אותו ... איש כפי אכלו לקטו (טז, כא)
הגאון הצדיק רבי אליהו לופיאן זצ"ל, אומר חידוש נפלא, מבהיל על הרעיון: הכתוב אומר: "זה הדבר אשר צוה ה' לקטו ממנו איש לפי אכלו עומר לגלגולת מספר נפשתיכם איש לאשר באהלו תקחו" (טז, טז). לאחר מכן (פסוק יט) מופיע הציור: "איש אל יותר ממנו עד בוקר". ומיד אחר כך (פסוק כ') התורה מספרת: "ולא שמעו אל משה ויתירו אנשים ממנו עד בוקר וירום תולעים ויבאש ויקצוף עליהם משה".

אנשים אלו, כפי שגילו לנו חז"ל, היו דתן ואבירם. ומה היה ה"חשבון" שלהם להותיר מן המן למחר? הם אמרו לעצמם: "מי יודע מה יהיה מחר? מה נאכל מחר, אם, חלילה, לא ירד מן? מה שבטוח בטוח! נאכל היום רק מחצית העומר שלקטנו ואת מחציתו השנייה נאכל למחר! ליתר בטחון!" האמת היא שקשה לדמיין מצב שכזה... אנחנו קמים בבוקר פותחים את הפרזיזידר ומוצאים בו, ברוך השם, אוכל מכל טוב. גם אם הוא ריק – נגשים למכולת הסמוכה. ואם במכולת לא יהיה את שחשקה נפשנו – ישנם סופרמרקטים ענקיים ששם יש הכל... דתן ואבירם חששו שעלול להיות מצב בו הם יקומו בבוקר ולא יהיה כלל מה לאכול! אין שום אוכל במחנה כולו! זה מצב לא קל... לכן, ליתר בטחון, השאירו חצי מהכמות היומית למחר...

אי אי אי! לא היתה להם את מידת הבטחון בהשם יתברך שיתן להם את אכלם גם מחר! הם אכלו היום רק חצי עומר ושמרו את החצי השני למחר...

ומה אומר הפסוק שלאחר מכן? (פסוק כא) "וילקטו אותו בבוקר בבוקר איש כפי אכלו" – פרוש: כמה אכלתם אתמול? חצי עומר? מכאן והלאה תקבלו כל יום רק חצי עומר... "כפי אכלו!" כפי המידה שאכלתם אתמול, בעטיו של חוסר הבטחון שהיה לכם, כך תקבלו מכאן ולהבא מידי יום ביומו במשך ארבעים שנה!

מוראדיג!

(יחי ראובן)

"ולא העדיף המרבה, והממעיט לא החסיר" (טז, יח)
לרב מבריסק זצ"ל היה כולל אברכים. כל ערב ראש חודש הוא היה משלם להם את המלגה, ויהי מה. אם ארע פעם שלא היה לו את הכסף במועד – הוא היה לוהו אותו ובלבד שישלם לאברכים בזמן.
והנה הגיע ערב ראש חודש אחד שלא היה לו כסף לשלם... הוא גם לא מצא רעיון ממי ללוות... הוא ישב על מקומו תפוס בהרהורי... עבר שם אחד המתפללים שהבחין במצוקתו של הרב, ואמר לו: "אה! כמה טוב היה המצב אם היה מגיע עכשיו עשיר מלונדון ותורם אלף דולר, סכום שיש בו כדי להחזיק את הכולל למשך חצי שנה... אה! היה זה ממש א מחייה..."

נענה הרב מבריסק ואמר לו: "אם יבוא עכשיו עשיר מלונדון ויתן לי אלף דולר – אני לא לוקח! אני לא אחליף את המתיקות של הבטחון תמורת אלף דולר! מידי חודש בחודשו אני נושא את עיני למרום ואומר: 'ריבוננו של עולם! עיני נשואות אליך! אנא! בטובך הגדול! שלח לי את הכסף שאני צריך!' בצורה שכזאת אני חי עם הקב"ה באופן קבוע! ואכן זוכה אני מידי חודש לראות בחוש את יד ה' המסיעת לי! אם יהיה לי בכיס אלף דולר להחזקת הכולל לכמה חדשים, הרי שאפסיד את מתיקות הבטחון הזו... וכי משתלם למכור מתיקות שכזו באלף דולר?

אצל הבריסקער – רב "השלך על ה' יהבך והוא יכלכלך" היתה צורת חיים תמימית! הנהגה יום יומית! ישמע חכם ויוסיף לקח!

(יחי ראובן)

ויאמר ה' אל משה כתוב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי מחה אמה את זכר עמלק וגו' (יז, יד)
יש לדקדק, כיון שכבר ציוה השי"ת למשה שיכתוב בספר תורה את מצות מחיית עמלק, למה הוצרך עוד לשום באזני יהושע בעל פה ג"כ? הלא ודאי יראה יהושע מה שנכתב בס"ת וכן יעשה.

אך העניין הוא כי ידוע שכששלח דוד המלך את יואב בן צרוי להכרית את עמלק, הלך והרג רק את הזכרים של עמלק, והנקבות הניח בחיים. שאלו דוד הלא כתוב מפורש בתורה (דברים כה. יט) מחה תמחה את זכר עמלק. היינו כל זכרו הן הזכרים והן הנקבות, ולמה החייתה הנקבות, השיבו יואב שרבו למד עמו זכר עמלק פי' רק הזכרים, א"כ לפי זה ראינו אף שהוא כתוב מפורש בתורה מחה תמחה את זכר עמלק מ"מ יש מקום עדיין לטעות רק זכר ולא זכר כי בהס"ת ליכא נקודות. לכן, ציוה השי"ת למשה

(זה השלחן)

המפרשים מביאים עוד, דהנה כתיב בחיל סנחריב שהקב"ה פתח אזניהם ושמעו השירה של חיות הקודש ופרחו נשמתן, ואף כאן רצו המלאכים להרוג את המצרים ע"י שישירו שירה, אמר להם הקב"ה, מעשי ידי טבעו בים, - 'מעשי ידי' היינו התינוקות שהושלכו ליאור, ואתם אומרים שירה? הלא צריך להיות 'מדה כנגד מדה' לכן מוכרחין שיטבעו בים.

(מפרשים)

עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה זה אלי ואנוהו אלקי אבי וארוממנהו (טו, ב)
בגמרא (שבת קלג, ב) "זה אלי ואנוהו התנאה לפניו במצות עשה לפניו סוכה נאה ולולב נאה ושופר נאה וכו', אבא שאול אומר ואנוהו הוי דומה לו מה הוא חנון ורחום אף אתה היה חנון ורחום". ובמסכת בבא קמא (ט, ב) "אמר ר' זירא בהידור מצוה עד שלישי במצוה". שיש להוסיף בהידור מצוה עד שלישי משווי כל המצווה.

יש להבין מה השייכות של 'הידור מצוה' לשירת הים, ועוד, מאי טעמא רק עד שלישי? בספה"ק "בני יששכר" (מאמרי השבתות, מאמר ב) כתב בזה דבר נפלא, על פי מה דאיתא בתרגום יונתן על הפסוק (שמות יד, ז) "ויקח שש מאות רכב בחור ושלישים על כלו", ותרגם "ומוליתא תליתאה על כולהון", מה כוונת התרגום? ונראה לפרש על פי הירושלמי כלאים (פ"ח ה"ב) הובא בפירושו הר"ש למשניות (כלאים פ"ח מ"ב) וכן הוא במדרשים (מכילתא פ"א ז) והוא שמנהג העולם היה תמיד לנסוע בעגלה המחוברת רק לסוס אחד בלבד. עד שבא פרעה שהיה בימי יוסף, והנהיג ליסוע במרכבתו בשני סוסים, ("מרכבת המשנה"), ואחר כך פרעה שרדף אחרי בני ישראל, היה אוסר שלשה סוסים בכל מרכבה, וזהו הפירוש "ושלישים על כולו", שהוא הוסיף שלישי על הסוסים, דהיינו סוס שלישי. וזה ג"כ כוונת ה'תרגום יונתן' "ומוליתא תליתאה" (היינו סוס, כענין 'מולייתות של בית רבי' בגמרא שבת נב, א), ואם כן הוסיף פרעה 'הידור' שלישי בעבירה, לרדוף אחרי ישראל, והנה השי"ת לקח ממנו נקם סוס ורוכבו רמה בים ומבחר שלישי טבעו בים סוף, על כן שוררו לפניו 'זה אלי ואנוהו' אתנאה לפניו במצות, שלקחו ולמדו מההידור של פרעה שהיה הוספה של שלישי בעבירה, ולמדו ממנו להדר במצוות עד שלישי.

ובספרו "אגרא דפרקא", (אות שע"ה), הוסיף לבאר עם זה את מאמר חז"ל (פסחים קיח, ב, ערכין טו, א) שהקב"ה שילם לים על מה שפלט את המצרים, ושילם לו הקב"ה כנגד אחד ומחצה שבהם, שבמצרים היו שש מאות רכב ובסיסרא היו תשע מאות רכב, ולמה הוסיף הקב"ה משש מאות לתשע מאות? אלא דהקב"ה הרי מקיים את התורה, ודייקא כאן על הים שנתחדש העניין של הידור מצוה עד שלישי, כאמור, לכן שילם לו הקב"ה תוספת שלישי על מעשהו.

(בני יששכר)

בספר "פרדס יוסף", הביא לבאר את המחלוקת הנ"ל בפסוק "זה אלי ואנוהו" אם לומדים "התנאה לפניו במצוות" או לאבא שאול לומדים ש"מה הוא רחום אף אתה רחום וכו', שמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי. כלומר: דרך אנשים שבמצוות שבין אדם למקום הרי הם מדקדקים בקלה כבחמורה, ומוסיפים להדר עד שלישי ויותר ואילו בין אדם לחבירו אינם מקפידים לצער זולתם. זה מה שאבא שאול בא להוסיף, שגם אם הנך מנהדר במצוות "התנאה לפניו במצוות" תזכור גם כן להדר ב'בין אדם לחבירו' שכן מה הוא רחום אף אתה רחום".

והוסיף לבאר בזה באופן נפלא את מה שאמר דוד המלך בתהילים, "ואנכי תולעת ולא איש", שדוד המלך התאונן על רודפיו שמקפידים על מצוות שבין אדם למקום ואינם מקפידים על בין אדם לחבירו, וטען כך: הרי בכל דבר מאכל הנכם בודקים את המאכל שלא יהיו בו תולעים, אז אם הנכם מקפידים שלא לאכול תולעים, הקפידו גם כן שלא 'לאכול' אנשים, וזה שאמר 'ואנכי תולעת ולא איש' החשיבו אותי לפחות כתולעת ואל תאכלו אותי...

(פרדס יוסף)

ויקראו בית ישראל את שמו מן והוא כזרע גד לכן וטעמו כצפיחית בדבש (טז, לא)

התורה הק' מספרת, שטעם המן היה כ"צפיחית בדבש", עוגת דבש. נשאלת השאלה, בחז"ל מבואר שמתיקות הדבש היא אחד משישים שבמנו. היינו, המן היה מתוק פי שישים יותר מהדבש. ובלשון הפסוק משמע שהוא רק כצפיחית בדבש? דהיינו כמו הדבש עצמו?

שימסור בעל פה היהושע שהנקודה הוא זכר ולא זכר, וז"ש כתוב זאת וכו' ושים באזני יהושע מסור לו בעל פה כי מחה אמחה את זכר עמלק בסגול שלא ישאר מאתו שום זכר.

שמדליקה נרות בליל שבת - מה כבר אפשר לדעת... ואפי' על עצם היותי יהודי בקושי ידעתי.

היייתכן?! - אמנם כן!! הכיצד?! - הבה ונאזין:

כ"כ הייתי נראה אז, כמו היום, עם קשר אפסי לכל היהדות כולה, אלא שבנתיים - באמצע הדרך - משהו עבר עלי, נתוודעתי אל קיומו של בורא ומנהיג לעולם - ובכ"ז אני היום כמו אז, נשארתי אותו הדבר."

היייתכן?! - אמנם כן!! הכיצד?! - הבה ונאזין:
"כשפרצה מלחמת העולם הראשונה" - ממשיך החלוץ בדבריו - "הייתי כבר בחור בגיל הגיוס, נתגייסתי עם בני גילי לצבא, חלקם היו אפי' מוכרים לי מסביבות מגורי כיהודים ששמרו תורה ומצוות, מעשיהם היו אמנם תמיד נראים לי מוזרים ומשונים ועל כן לא היה לי כל קשר עמם, אבל בכל זאת - זה עושה משהו טוב בלב כשאתה מכיר כמה מהחברים בתוך הקרבות, ושהם יהודים כמוך.

"נכנסנו לעובי המלחמה, ואט אט התקדמנו אל החזית עצמה. "שם", - פולט החלוץ אנחה כבדה מגרונו - "אתה פשוט שוכב בתוך גומחות חול, כשמיטרים ספורים שוכבים חברים כמוך, באותה צורה, רוב חלקי גופך מכוסים עד כמה שאפשר, עיניך מבצבצות מבין המחילות כעטלף, הרובה גם הוא משתחל מבין החרכים כשקנהו מכוון לאי שם, ואתה עושה כל הזמן פעולה אחת - יורה ויורה..."

"ובדיוק כמו שאתה עושה פה - נעשה מולך אי שם בצד השני, אצל האויב שכנגדך... "אויב" הכוונה לאיזה קיסר שהסתכסך אולי על רקע קטנוני בהחלט עם הקיסר שלנו, ולשם כך מעמידים הם כל אחד את חייליו המשמשים כמטרה לחץ..."

"כאילו שאיכפת לי שימות אי שם איזה חייל שאינני יודע עליו דבר... וכאילו שאיכפת לו שאני לא אשאר בחיים... אבל שנינו משתדלים לפגוע כל אחד בדיוק בראשו של זולתו - ועל כן אנו יורים ללא הרף אחד על השני. למה? מדוע? - ככה! זוהי התשובה המתסכלת כל אדם בר דעת.

"תבין" - הוא ממשיך - "אתה מזיע ומתייגע, מסתכן ומתאמץ, וסבל את הפחד משריקות הכדורים שחולפים לא אחת ליד אוזן ומניפים את שערות ראשך בחולפם על פניך, עם החברים זבי הדם שנופלים כזבובים מכל עברך, ואתה לא יכול להסביר לעצמך מדוע בכלל נקלעת אל התופת הזו?! ועל מה ולמה אתה רועד ביום וער בלילה, סובל עייפות ורעב, את כאב השכיבה, ואת מאמץ המלחמה?! שאלות אלו הופכות אותך לכדור אש של כאב צורה המלא מועקה עד אין סוף.

"והנה" - ממשיך החלוץ ומספר - "באחת ההפוגות הנהוגות בשדה הקרב, בשעה שהייתי חסר מעש והתכנסתי יותר בתוך הכאב של עצמי, ראיתי לא הרחק ממני את אותם חברים יהודים שעליהם דיברתי קודם, והם מוציאים מכיסם איזה ספר קטן, לוחשים דבר מה בהתלהבות, ראשם נע הלך ושוב, עיניהם שופעות דמע, וניכר בעליל על פניהם איך שזה עושה להם טוב - ממש כמים קרים על נפש עיפה... ממש כך!! לאחר כמה דקות הם היו נראים כה רעננים וטובי לב - כאילו זה עתה יצאו לקרב..."

"לא יכלתי להתאפק, ולאחר כמה ימים כשהיתה הפוגה ארוכה יותר נגשתי אל אחד מהם, וביקשתי לדעת: הכיצד אינו כאוב כמוני? ממה הוא מתנחם ומתעודד?"

"לא כ"כ הבנתי את כל מה ששח עמי, אולם דבר אחד הבנתי באופן ברור: בעוד שאני סבור כי נקלעתי לכאן, וסתם אני יורה - אצלו הכל מובן ומוסבר! הוא הסביר לי שמישהו הביא אותו לכאן עם מטרה מסוימת המופנית אליו באופן פרטי, הכל נעשה עמו באופן מושגח במיוחד, ולכל כדור יש מסלול ידוע מראש!!"

"הוא לימד אותי שאותו מישוה שמסובב את הכל נקרא "הקב"ה", שהוא זה שברא את הכל ומשגיח על הכל, ושכל יהודי יודע זאת ומתחנך על זה ללא פקפוק וספק כלל.

"שמעתי את תוכן הדברים פחות או יותר, שבתי למקומי, הקרבות חזרו לשיאם, אני יורה ויורה, מחשבותי מעיקות ולבי נצבט שבעתיים. הרי גם אני יהודי!! הנה לחברי היהודים יש עולם מופלא ומענין, שגם אם אינני מאמין בו - אבל לא היתה לי הזדמנות לבחון אותו, ואולי זה נכון ואמייתי?"

"כך הרהרתי נוגות במצבי המדוכדך, דמעות רותחות זלגו מעיני טיפה אחר טיפה ללא הפוגה, ובכאב מהול בכעס הרהרתי לעצמי: מדוע אבי לא לימדני יהדות? וכך נכנסתי למתקפת רגשות של רחמים עצמיים, וככל שהדקות נקפו - כך זרם הדמעות הלך וגבר, ואני יורה ובוכה, בוכה ויורה..."

"כך המשכתי, עד שנוצר סדק קל בלב וניצוץ ראשון התנוצץ בלבי, וכה נשאוני מחשבותי באותה עת:

"רבונו של עולם" - אמרתי בלבי - "אני פונה אליך באם אכן הינך קיים: אם אכן חברי היהודים צודקים בדבריהם ויש מישהו שרואה הכל ומשגיח על הכל - הרי שאתה שומע גם אותי, ואני פונה אליך בתחינה ובקשה: תראה לי שאתה קיים!!"

הוא, כי אמר אלוקים פן ינחם העם בראותם מלחמה ושובו מצרימה (י"ג, י"ד) הייתכן?! וכי בגלל קושי מלחמה ישנו חשש שיחזרו לגיא צלמוות?? אם היה הכתוב אומר: פן תשבר רוחם בראותם מלחמה - הדבר היה מובן, שכן לאחר כל התלאות שעברו בני ישראל - יש חשש שעוד מלחמה תשבור את רוחם. אבל אטו משום כך ישומו מצרימה - למקור הסבל והרדיפות?! אכן על כך באה התשובה בפסוק עצמו, המגלה לנו את חולשתו הגדולה של האדם, באומרו: "כי קרוב הוא!!"

ואין כוונת הפסוק לומר שקרובה דרך ארץ פלישתים למצרים, אלא עדיין קרובה מאוד יציאתם של בני ישראל זה עתה ממצרים, וטבע האדם להימשך ולהיגרר אחרי הרגליו הנושנים!!

וכאימרת העולם שעדיף לאדם להישאר עם הצרות שכבר הורגל אליהם מלהסתגל לצרות חדשות - גם אם החדשות יהיו קלות יותר, כך קושי השיעבוד של מצרים שכבר הורגלו והושרשו בו בני ישראל - יהיה עדיף להם על פני מלחמה, שמשמעה: צרה חדשה!!

למחלה רעה זו קראו בעלי המוסר: "השרשה ראשונה", ואם בגשמיות כך, שנוח לו לאדם בצרות שהורגל בהם מלהתרגל בצרות חדשות קלות יותר, וכפי שלמדנו בפסוק זה - ק"ו שברוחניות כך הוא הדבר!

שכאשר ירצה האדם לעזוב את הרגליו, להשתנות, להתקדם, לשוב בתשובה - מאבק מר ישחר לפתחו על שני ההרגלים לכשעצמו!

כלומר: אף אם יחליט האדם בדעתו שדרך העוונות רעה היא וגורמת לו נזק והפסד, ואילו דרך הטוב תביא לו את האושר והסיפוק - עדיין עלול הוא לשוב לכסלו - כי קרוב הוא! אם לא יאזור כגבר חלציו ויתנער בכח ובאומץ מהרגליו - עלול הוא להמשיך בדרכו הרעה והמזיקה משום ההרגל שהורגל בה!!

ולכן כאשר מתנוצץ ניצוץ בלבו של אדם לשוב למוטב או להתעורר למעשה טוב כל שהוא - עליו להזדרז ללבנותו מיד ככל האפשר, פן ישוב וינחם על רצונו הטוב וכל רשפי התעוררותו יכבו וייעלמו במעבה חשכת החומר, עד שלבסוף ישאר בהרגליו הקודמים וישכח הכל - כי קרוב הוא!!

שמא לא תפנה
לאחר שהבנו את היסוד האמור נמחישו במעשה נורא אשר יואר ויובן היטב לאור האמור, ואף ישוב ויבהיר לנו באור יקרות את אשר למדנו כבר מן הפסוק.

את המעשה שמעתי מגיסי הגאון ר' שלמה זלמן אויערבך זצוק"ל, וכן מחמותי הרבנית אויערבך, כפי אשר שח "חלוץ" אחד את כל פרטי המעשה הנרגשים להגרש"ו, וכך היה המעשה:

ר' שלמה זלמן זצוק"ל היה אז בחור, ובית חמי זצ"ל בנסיבות התקופה אשר היתה עת מלחמה וקושי, עבר לגור ב"נחלת צדוק" - שכונה בירושלים. שם, בדירתם החדשה, וגם זה בנסיבות העיתים - נותרו עדיין בא' מן החדרים "חלוץ" ואשתו לגור. ("חלוץ" - כינוי לעולים באותה עת שהיו חניכי התרבות החילונית).

בהמשך הזמן כמובן שעברו למקום אחר, אולם בנתיים היה צורך להגיע עם החלוץ ואשתו להסדר על פרטים שונים כאשר לחיים בשיתוף, שכן גם אם היו נכנסים ויוצאים בכניסה נפרדת כמובן - עדיין היו אי אלו תקלות. בין היתר היה ענין שמירת השבת, שלגביה היתה רגישות מיוחדת.

נכנסה איפא חמותי ז"ל אל החלוץ ואשתו, ודיברה על לבם, עד שהגיעו להבנה בכל העניינים, וגם על שבת הבטיחו והתחייבו לא לחלל שבת. אלא שכבר בשבת הקרובה התברר שבפועל הינם מחללים שבת, ולא מקיימים את הבטחתם.

התיישה חמותי בדעתה, ושלחה את בנה ר' שלמה זלמן שבר חכים הוא לה, לעשות חכמתו. ואכן העננה הוסרה במהירות כאשר בשיחה קצרה ועדינה התברר שלא ידעו בכלל מהו חילול שבת, ומשעמדו על הדברים - הבטיחו כמובן לא לפגוע בקדושת השבת.

סביר להניח שאותו "חלוץ" ניחן בחושים חדים, כפי שאכן יתברר בהמשך המעשה, וכנראה שמשפטים קצרים ששח עמו ר' שלמה זלמן - בעודו בחור - כבר הספיקו לשובות את לבו בקסם חכמתו של הגרש"ו, ומיד ניצל החלוץ את הענין והחל לגלגל שיחה עם הבחור שלמה זלמן.

"הימים היו ימים טרום מלחמת העולם הראשונה" - פתח החלוץ את דבריו, לא לפני שביקש את ר' שלמה זלמן לצאת אל החורשה הסמוכה, מקום נוח לשיחה - "על יהדות לא ידעתי דבר, עם הורים רפורמים, וסבתא

"וכך, ספק מהרהר ספק מדבר, המשכתי במחשבותי ואמרת לי עצמי: רבוננו של עולם, הרי לא היתה לי אפשרות להכירך, ומדוע שלא אהיה זכאי לדעת על קיומך?! א"כ מבקש אני ממך, רבש"ע תוכיח לי כעת את קיומך!! "ובמה יודע איפוא שאתה קיים? הנה אינני מעוניין במלחמה חסרת הבנה, וא"כ עזור לי שאצא מן הקרבות ע"י שיפגע בי כדור בדיוק באצבע, שלא אוכל יותר לירות וישחררו אותי מכאן, ובה אדע שאתה קיים..."

"עודני מדבר עם לבי בכנות ובפשטות, והכדור של האויב בא גם בא, ועמה האמונה שחדרה אלי לעצמות... בדיוק באצבע פגע בי רסיס, רק אצבעי נפגעה ותו לא, וכמובן שיותר לא הייתי בקרב - הכל בדיוק כפי שרציתי... כפי שביקשתי - ראיתי את הקב"ה כביכול עין בעין!!

"והנה" - פתח החלוץ את ידו והראה באצבע "זה קלי ואנוהו" - "הנה לך האגודל הפצוע שלי לאות ולמופת על הכרותי עם מנהיג העולם!!" ואנו נסיים את מה שהוא לא ידע לסיים, ונכריז בשבילנו: "אצבע אלוקים היא!" "כמובן", - ממשיך החלוץ בשטף דבריו - "עומק השכנוע שלי בבוא העולם היה נורא ומבהיל, קשה לתאר עד כמה. גמרתי אומר שמיד כאשר תסתיים המלחמה - אלך ואלמד יהדות".

וכאן, אחרי אתנחתא מלווה באנחה רוויית כאב - המשיך החלוץ ועבר אל החלק השני של סיפורו. וכך המשיך לספר:

"המלחמה נגמרה ב"ה ויצאתי ממנה בשלום, רגלי הוליכו אותי לבית המדרש ללמוד יהדות כפי שהחלטתי, אלא שלא ידעתי את כוחות האדם - ונפלתי במלכות..."

"מה היה? ובכן, לפני המלחמה כמעט השלמתי לימוד אגרונומיה (חקלאות), ונותרו לי רק כשלושה חודשים לסיום ולקבלת תואר. מעתה סברתי בדעתי, שלהפסיד כעת את הכל - אין זה הגיוני, ובדאי שצריך פרנסה, וע"כ נתיישבתי איפוא בשכלי והחלטתי שקודם אסיים את הלימוד, ומשאתפנה, ואהיה עם מקצוע ביד - אלך ואלמד יהדות.

"אולם חשבון שכלי לחוד - ותחושות לב לחוד!

"את הסוד הזה לא ידעתי!! לא הבנתי שלרגשות האדם חוקים משלהם, ולא כל מה שהשכל מבין - גם הלב מרגיש!! לא ידעתי שבשעה שהלב עירני ורוצה לפעול - אין להחמיץ את ההזדמנות בשום פנים ואופן, כי אם יתקרב הלב - הכל ירד לטמיון!!

"וזה בדיוק מה שקרה אתי... סיימתי את לימודי כעבור כמה חודשים, ובנתיים הלב התקרב... וכשהלב קר - הוא יותר דומה לאבן מאשר ללב בשר..."

"הופתעתי לגלות איך שבפועל אכן צעדתי לבית הכנסת לפגוש יהודים שידירכו אותי בלימוד יהדות - אולם לבי כל עמי!! השכל אומנם הוביל אותי בתחילה - אך עד מהרה נחנק... הלב הרוחני דמם... לא הרגשתי כל טעם, ולא יכולתי להתקדם כלום!

"זכורני שאפי' צעדתי ביום כיפור הקרוב לביהכ"ס, אך לא הצלחתי לעשות מעבר לכך מאומה! מילה אחת לא הצליחה לצאת מפיי!!

"וכך נשארתי כפי שעניין הראות - עכשיו כמו אז!! נשארתי במצב בו אתם צריכים לסכם עמנו על שמירת שבת, ובסוף אנחנו לא יודעים אפי' על מה בדיוק אתם מדברים!!"

כך סיים החלוץ כשהוא עוצר בעד עיניו לבלתי יפרצו עליו פרץ, ואמר: "אילו תפסתי אז את הרגע - הרי שבטח היום הייתי אני מלמד אותכם שבת מהי - ולא ההיפך..."

"ולפיכך אני מספר לך כל זאת: דבר ראשון - כדי שתדע שה' מנהיג את העולם, כפי שספרתי לך. ודבר שני - כדי שאתה ששומר מצוות הינך - תהיה זהיר לעשות עם הידיעה הזו משהו, ולא תאבד את עולמך כמוני!! שתדע כשהלב חם - אז הזמן לעשות, ולא להשען על הבנת השכל!!", ובכך חתם את דבריו.

על זה ועל כיוצא בו אומרת התורה: "ולא נחם אלוקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא" - שכן על אף שכל בר דעת מבין שעדיף קושי מלחמה מאשר לחזור מצרימה, אבל הבנה לחוד - והרגשה לחוד... ההרגשה בלב היא - והלב עדיין במצרים... ולמה - כי קרוב הוא..."

ומכאן יש לנו ללמוד בק"ו לרוחניות, שאם באים להשתנות - צריך להתרחק הרבה, שמא ישוב הלב להרגליו - "כי קרוב הוא!!" אם מתעוררים לעשות שנוי והתחדשות - חלילה מלאבד את חוס הלב, וזה מה שלימדוני חז"ל (אבות ב', ד'): "ואל תאמר לכשאפנה אשנה - שמא לא תפנה!!"

(לב שלום)

והיה בשלח פרעה את העם. במדרש יש כמה דעות מי צווח 'וי וי', "יא שהקב"ה צווח, וי"א שמשא רבינו צווח, וי"א שישראל צווחו, וי"א שפרעה צווח. וי. על מה צעק פרעה. וי. הפירוש הפשוט במדרש הוא שפרעה צווח על שיצא

מוכה ומבוזה מכל צד, גם קיבל עשר מכות, וגם שלח את העם. [כמשל הנודע, גם אכל הדג המקולקל, וגם קיבל מכות, וגם נתגרש מן העיר] לאחר מעשה היה פרעה אבוד לגמרי, כמ"ש 'הטרם תדע כי אבדה מצרים'. איך יקים את המדינה שלו מחדש, עם אנשים שנשארו חיים בקושי, ועין אחת חפורה ע"י הארבה וכו'. על זאת צווח וי, אם כבר שלחתי אותם בסוף, מה היה לי לקבל מכות עליהם.

עוד מבואר שם במדרש סיבה לצעקת פרעה וי, משל למלך ששלח את בנו אצל אוהבו שהיה במקום רחוק, מדי פעם בפעם היה המלך כותב לו מכתבים ושואל בשלום בנו, לאחר זמן בא המלך והחזיר את בנו לביתו, החל האוהב לצעוק וי. שכל זמן שהיה בן המלך בביתו, היה המלך נזדקק לי. כך אמר פרעה, כל זמן שבני ישראל היו במצרים, היה הקב"ה שולח לו שלוחים, כה אמר הויה שלח את עמי, וכדרך האנשים שיש להם רשימת 'אנשי קשר', עם מי הוא מתכתב, לפני יו"ט או לפני חתונה הוא מזמין את כל אנשי הקשר. כך כביכול כל זמן שהיו ישראל במצרים, היה הקב"ה מ'אנשי הקשר' של פרעה, שהרי היה שולח אליו את שני בניו החשובים ביותר, משה ואהרן. אף שתמיד היה מקשה עורפו ולא שומע בקולו, מ"מ כבוד גדול הוא לו שהקב"ה שולח לו שלוחים, אך עתה שיצאו ישראל מארצו, צעק ווי שהפסיד דבר גדול כזה.

ולכאור הוא מדרש פליאה, וכי קיבל אגרת שלומים מהקב"ה, הרי קיבל מכות נוראות, האיך היפך את המכות לאגרות שלום? ויש שאדם אומר תדבר עלי רעות העיקר תדבר ממני.

וראיתי בספר 'אור הצפון' להג"מ רבי נתן צבי פינקל הסבא מסלבודקה זצוק"ל, שכתב שיש כאן לימוד פנימי לכל אחד מאיתנו. כי הנה חז"ל אמרו 'אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזין עליו מלמעלה', כשאדם יודע שבשמים חשבו עליו דיברו עליו והחליטו מה לעשות לו, זה בעצמו חיזוק גדול הוא לנפשו. כל מכה קטנה יכול אדם לקבל כעונש ולהתמרמר, או כאגרת שלומים.

שבטך ומשענתך המה ינחמוני, כמה חשוב הוא האדם שאף נקיפת אצבע מכריזין עליו משמים, וצריך לשמוע את החביבות שבכל מכה ח"ו

דוד המלך אומר 'שבטך ומשענתך המה ינחמוני', לא רק משענתך בצד החסד, אלא אף שבטך מצד הגבורה, גם המה ינחמוני.

ידוע שבליטא היו שני אופנים איך לפרש את דרך המוסר של הג"מ רבי ישראל סלנטר זצוק"ל. בנובהרדוק עסקו בעיקר בשפלות האדם, ובסלבודקה עסקו בגדלות האדם. שניהם עמדו על זה המאמר חז"ל שאין אדם נוקף אצבעו עד שמכריזין עליו מלמעלה. בנובהרדוק פירשוהו, אהח תראה כמה שפל הוא האדם שאפילו חתך באצבע אינו יכול לקבל לבדו, אא"כ מכריזין עליו מלמעלה... בשלמא מליון דולר אינו יכול לעשות לבד, אך הוא שפל ומושפל כ"כ, שאפילו חתך קטן אינו יכול לבד. ואילו בסלבודקה פירשוהו, עמוד והתבונן כמה הוא גדלות האדם, שאפילו חתך באצבע שלו, הכריזו עליו מלמעלה פלוני בן פלוני יקבל חתך באצבע. וכדברי הרה"ק מקאצק ז"ע שזהו עונשו של הנחש שעפר לחמו, אמר לו הקב"ה לך ממני איני רוצה לראות פניך, קח את מזונך בכל מקום בעפר, ולך מכאן.

כל יהודי הוא כביכול מ'אנשי קשר' של השי"ת, הן כשנותן לו משענת החסדים, והן כשמכה בו בשבט הגבורות, תמיד הוא איתו בקשר חם. לכן צוה עליו לבקש ממנו פרנסתו ג' פעמים ביום, וכמ"ש חז"ל שלכן לא ירד המן אחת בשנה, כדי שיתלו עיניהם למרום לבקש מזונותיהם מדי יום ביומו.

להבדיל אלפי הבדלות, על כך צעק פרעה וי, הגם שקיבל רק מכתבים של מכות מהקב"ה, אך מ"מ עתה שהקב"ה הוציא את בניו ממצרים, הוא נמוק מרשימת אנשי קשר של הקב"ה. ולכן צעק מה זאת עשיתו כי שילחנו את ישראל מעבדנו, וביקש לחזור להיות מאנשי קשר של הקב"ה, ואכן קיבל על הים עוד חמשים ומאתיים מכתבי מכות מהקב"ה.

וממנו נקח לעבוד את ה', שגם כשאדם מוכה, ישמע בפנימיות המכה שהקב"ה בחר בו להיות מאנשי הקשר שלו. וכן אמר הדברי חיים בפטירת בנו בחייו ר"ל, שכשמסתובב לראות מי נתן לו מכה בגב, הוא רואה שזה היה הקב"ה ושמה בכך, אף שזה כואב, הרי זה בחביבות. כמו כל טפיחה בשכם, שפעמים שהיא כואבת, כשיודעים הידיד הקרוב הוא זה שהכה, שמחים בחביבות ההכאה.

(הגרמ"י רייזמן)

❀❀❀

"ולא נחם"

"ה' חפץ חיים" זצ"ל היה אומר: "טרף נתן ליראיו, יזכר לעולם בריתו" (תהלים קיא, ה). הן לה' הארץ ומלואה, לו הכסף ולו הזהב. מדוע שוררת כזו דחקות בהיכלי התורה, וראשי הישיבה נאלצים לקחת מקל נדודים ולגלות לארצות נכר, כדי שבעולם כולו יזכרו שיש תורה ולומדי תורה, ויטלו חלק בהזקקה. וזהו שנאמר: "טרף", מלשון: "מי ישלו ומי יטרף". כלומר טלטולים ונדודים, "נתן ליראיו", הם ראשי הישיבות, כדי להזכיר לעולם כולו את בריתו, זו התורה (נדרים לב ע"א), ככתוב: "אם לא בריתי יומם ולילה, חקות שמים וארץ לא שמת" (ירמיה לג, כה).

אבל הרווח הדדי. אני פועל לזכות אותם והם משתדלים לזכות אותי. אני מכתת רגלי מארץ לארץ מעיר לעיר ומבית לבית ומנסה לעורר לבבות

להחזקת מוסדות התורה. פוקד בתי חסידים, ליטאים, מכלל הסוגים. ומתפתחת שיחה, אני מספר על מצוקת המוסדות והם מחזקים לבי באמונה ובטחון. וכבר אמרתי להם, שעל ידם הבנתי דברי הגמרא (חולין ז ע"ב): "ישראל קדושים, יש רוצה [לתת] ואין לו, ויש שיש לו ואינו רוצה". וכבר תמיהו בתוספות, אם יש לו ואינו רוצה, מה קדושתו. אבל אילו היו שומעים את להט אמונתו, שגם זה לטובה, ויש לקבל יסורים באהבה, את יסורי הזולת כמוכן, ולהתאזר בבטחון, ישועת ה' כהרף עין, היש קדוש כמוהו!

הכלל, נקלעתי לבית חסידי ונתקבלתי בסבר פנים יפות, בעל הבית בר אורין ובר אבהן - פתח את ידו, ואני פתחתי לפניו את סגור לבי.

אמרתי: "אתם חסידים, אני חונכתי ב'חדר' ליטאי. הורי היו חסידי גור, חותני חסיד ברסלב, גיסי חסיד ליובאוויטש, כולם עובדים לקל אחד, וקבל האמת ממי שאמרה. אומר לך מה ששמעתי מהמשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל.

יהודים הם רחמנים בישנים וגומלי חסידים (יבמות עט ע"א), שרשי כל המדות הטובות. אבל אסור לנו לשכוח שגם המידות הרעות מקננות בנו. והביא לכך ראייה מוכחת מדברי רבנו יונה בספרו "שערי תשובה", שרבי עקיבא איגר זצ"ל

אמר שאינו רק ספר מוסר, אלא ספר הלכה.

וכתב ("שערי תשובה" שער ג אות לד): נצטוינו "לבלתי רום לבבו מאחיו" (שברים יז, כ), והזהרנו בזה להסיר מנפשנו מידת הגאווה. הרי שהי המקננת בנו -

ועוד (שם, אות לו): "לא תאמץ את לבבך", הוזהרנו להסיר מנפשנו מידת האכזריות. הרי שבטבענו אכזרים אנו.

ועוד (שם, אות לט): "לא תשנא את אחיך בלבבך", הוזהרנו בזה להסיר מנפשנו מידת השנאה לזולת -

ואיך זה מסתדר עם היותנו רחמנים וגומלי חסידים? אין כאן סתירה, כי האדם מלא סתירות, ואור וחושך מתערבלים בנפשו. ועלינו להגביר את האור ולדחות את החושך.

והוסיף, שכיוצא בכך כל ישראל מאמינים בני מאמינים (שבת צז ע"א), האמונה נטועה בנו מורשת האבות הקדושים וכולנו שמענו מפי עליון "אנכי ה' אלקיך" (שמות כ, ב), שכל נשמות ישראל עמדו בהר סיני (שבת קמו ע"א), ודיבורו של הקדוש ברוך הוא כמעשה (שבת קיט ע"ב) -

ועם זאת "גם את זה לעמת זה עשה האלקים" (קהלת ז, יד), וכשם שמקנן בנו אור האמונה כך מקנן בנו חושך הכפירה, וגם זה מפורש בכתוב: "ולא תתורו

אחרי לבבכם" (במדבר טו, לט) זו מינות (רש"י, מברכות יב ע"ב). לכן, אמר, אין צורך להבהל כשמגיחה חלילה מחשבת מינות, הרהור ספקני. זו גיחה בלתי רצונית של המידה החבויה, כשם שלפעמים מגיח הרהור אכזריות או שנאה. זו עבודת האדם, להגביר את האור שבנפשו ולמגר את החושך.

שמעתי את הדברים, ושאלתי את המשגיח: איני מבין -

"וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד" (בראשית א, לא). משמע, שאין באדם כח רע לחלוטין, שאין לו מקום ושעה. ואכן בגאווה יש בחינת "ויגבה לבו בדרכי ה'" (דברי הימים ב, יז, ו). ושאלו נענש שרחם על האכזרים (מדרש תהלים ז). ונאמר: "הלא משנאיך ה' אשנא" (תהלים קלט, כא), "אהבי ה' שנאו רע" (תהלים צז, י). הכלל, כבר אמר הסבא מקלם זצ"ל, שלפיכך קרויה המדה "מדה", כי יש להשתמש בה במדה, לצרכה ובשעתה. אבל מאחר ונתחדש כאן שגם הכפירה היא מדה, איך אפשר לומר גם עליה "והנה טוב מאד". האם יש לה מקום כלל, איזה שהוא שמושי?

וענה לי: אכן כן. כך אמרו בשם רבי ישראל מסלאנט זצ"ל, שלפיכך נבראה גם מדה זו, די שכאשר יבוא לפניך עני נצרך, אל תחזק לבו בדבורי אמונה ותאמר שישליך יתבו, אלא תתעלם לשעה מהבורא הזן ומפרנס לכל, ותתן לו בעין טובה וביד רחבה. באמונה ובטחון תשתמש בפרנסתך שלך, ולא עבור הזולת -

וכאן, כשאני פוקד בתי גבירים שלצורך פרנסתם אין גבול למרצם והשתדלותם, כשזה מגיע לתמיכה בלומדי התורה הופכים הם לפתע לבעלי אמונה ובטחון ללא סייג...

שמע, ואמר: "ראשית, הצדק עמכם. ואימרה זו שאמרת בשם רבי ישראל מסלאנט זצ"ל, מפורסמת גם אצלנו בשם היהודי הקדוש מפישיחא זצ"ל ("בית יעקב", פרשת קדושים). ותרשו לי להסמיק לכך סיפור חסידי" -

אח, סיפורים הם הדלק של הדרשות: "לא המדרש עיקר, אלא המעשה" (אבות פ"א מ"ז), כידוע...

פתח וסיפר סיפור מהספר "שבחי הבעל שם טוב" (אות קכ): פעם הגיעו בני מזיבוז' אל בעל שם טוב זצ"ל בשוועה: מושל העיר הודיעם שגודו צבא עומד לערוך אימונים בסביבה, וכל משפחה חייבת לארח חיל בביתה -

חשכו העיניים!

חיל גוי בבית יהודי, על התנהגותו ושפתו. והוא יפשוט יד במאכלים ויטריף את כל המטבח. ובבית יש נערות, ופגיעתו רעה. איזו צרה!

פנה הבעל שם טוב לתלמידו ורעו הצדיק רבי נחמן מהורודונקא זצ"ל, שיתפלל להעברת רוע הגזרה. שמע, והפטיר: "גם זו לטובה!"

אמר לו הבעל שם טוב: "כמה יפה שלא היית בדורו של המן, שהיית אומר גם על גזרתו 'גם זו לטובה!'..."

כמה נהינתי, אבל המארח לא סיים עדיין. אמר: סיפור זה הביא ה"דברי ישראל" ממודו"ץ זצ"ל בספרו (בתחלת פרשת בשלח), וכתב: האמת שהיתה זו אכן מדתו של נחום איש גמזו, שהיה אומר על כל דבר "גם זו לטובה" (תענית כא ע"ב) -

שלחו על ידו תיבה מלאה באבנים טובות ומרגליות לקיסר והחליפום בדרך בעפר. בקש המלך להרגו ואמר: "גם זו לטובה". בא אליהו הנביא ואמר: "אולי זה החול הפלאי שבעזרתו נצח אברהם אבינו את המלכים". בדקו ומצאו שכן הוא, ומלאו תיבתו באבנים טובות ומרגליות, הועילו אפוא אמונתו ובטחונו.

ואמר על כך הרבי ממודו"ץ: נחום איש גמזו רשאי היה להשתמש במדה זו, לגביו. אבל אין להשתמש בו לגבי הזולת: "ויהי בשלח פרעה את העם", כשמדובר על הכלל, "ולא נחם" (שמות יג, יז), אל תשתמשו במדתו של נחום איש גמזו...

וגם לא כשהשלטונות דורשים לארח חיילים נכריים בבתי המשפחות - וגם לא כשמוסדות התורה נאנקים תחת העול!...

ואספר -

הגעתי אל גביר אדיר, שברוך השם רואה את עולמו בחייו. חי חיים שהם מעין העולם הבא. למה הווננה, לדברי הגמרא (בבא בתרא עה ע"ב): לא בירושלים של העולם הזה ירושלים של העולם הבא. ירושלים של העולם הזה כל הרוצה לעלות עולה, של העולם הבא אין עולים אלא המוזמנים לה -

גם לביתו, לטירתו, אין עולים אלא המוזמנים לו. יש לקבוע תורה, ולעבור שורת מחסומים ותשאלים. עד שיש לך הזכות להכנס מפרוזדור לטרקלין, שוב מעין עולם הבא, ולבוסס בשטיח הטובעני עד שאתה מגיע אל היד המושטת ל"שולם עליכם" לבני.

שקעתי בכסא ודברתי על צרתם של כמאתים האברכים שאינם מקבלים קצבתם מזה כחצי שנה. והוא, כל כולו הזדהות, מצטט את המשנה: "כך היא דרכה של תורה, פת במלח תאכל וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל, איי איי איי" (אבות פ"ו מ"ד). זה כבר הרגיו אותי. אמרתי: אמת, אבל מה ההמשך -

"אם אתה עושה כן, אשריך וטוב לך!" תהיה אתה כך!

על אברהם אבינו ואמר המדרש (שיר השירים רבה א, נט) שהיה ממרר ומסגף עצמו ביסורים. אבל לאחרים - גם לערביים המשתחווים לאבק רגליהם (קדושין לב ע"ב) - נתן לשונות בחרדל (בבא מציעא פו ע"ב)!

החוויר.

אמרתי לו: בוא ושמע, גביר אחד הגיע לימי הזקנה, ערך חשבון נפשו וחשכו עיניו. בשברון לב הלך אל רבו ופרט כל עוונותיו, ביקש תיקון תשובה. מוכן הוא לצום, להסתגף, להתענות, מה שהרב יאמר!

חקר הרבי: "ומה שאומר לך תעשה, בלי הרהור וערעור?"

כן, הוא מבטיח!

אמר לו: "אם כן, תאכל כל יום ברבורים ושלו ודגים, ושתות יינות מבוסמים!" חשכו עיניו. האם רומז הרב לתשובתו שנדחתה, ואין רוצים בה?

"מדוע", ענה הרב, "זו התשובה הרצויה, 'וחטאך, בצדקה פרוק. ועויתך, במחן ענין' (דניאל ד, כד) אלא שאם אתה מסתגף, תחליט שגם העניים רשאים לצום, אבל אם תתענג בברבורים אבוסים, תתן להם לפחות לחם לשובע" - ורואה אני, שאצלך זה לא עזר...

חווירונו העמיק.

אמרתי: בוא ונלמד קטע בגמרא. הסיפור ידוע, אולי ישעמם אותך, אבל אני מזכיר אותו כדי לשאול עליו שאלה.

הגמרא מספרת (ברכות ס ע"ב) שרבי עקיבא הלך בדרך, והגיע למקום ישוב, בקש מקום ללון, וסרבו. אמר: "כל דעביד רחמנא, לטב". מה שעושה הקדוש ברוך הוא, הכל לטובה. הלך ולן במדבר. היו עמו תרנגול, חמור, ונר. באה רוח וכבתה את הנר. בא חתול וטרף את התרנגול, בא אריה וטרף את החמור - לא הייתי מאחל לעצמי להיות שם באותה שעה. ורבי עקיבא אמר: כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא, לטובה. בבוקר ראה שגדוד פשט על הישוב ולקח את תושביו בשבי. ואילו היה הנר דולק, התרנגול קורא או החמור נוער, היו שובים גם אותם.

אישור: הסיפור ידוע.

שאלתי: איך הדליק את הנר? ענה: כנראה שהיה עמו סוג של מצת.

הסכמתי: מסתבר. אם כך, מדוע לא שב והדליק את הנר? השתאה: נכון, זו אכן שאלה.

אמרתי: אם הילד קורא במטתו באישון לילה, והאב בא וסוגר את האור, הילד לא ישוב וידליק! זו היתה השקפתו המוצקת של רבי עקיבא. ה' עושה הכל, ולטובה. ואם האב שלח רוח שתכבה את הנר, איך אעז להדליקו!

כמה התפעל מהתשובה!

אמרתי: ורבי עקיבא, שידע שה' עושה הכל, היה גבאי צדקה, "יד עניים" (קדושין כז ע"א). וכשהיו תלמידיו וזקוקים למעות לא אמר להם שכל מה שה' עושה לטובה והמקום ימלא חסרונם, אלא פנה לאותה מטרינותה ולוה כסף רב, כשהוא ערב לפרעונו. [אמרה לו: איני מאמינה לך. אמר לה: מי את רוצה כערב. אמרה לו: מי שאמר והיה העולם, והים הגדול. כשהגיע זמן הפרעון

"וירדפו מצרים ויבאו אחריהם כל סוס פרעה רכבו ופרשיו אל תוך הים" (שמות יד, כג). בשעתו, כשבקש פרעה לאבד את ישראל, נאמר: "הבה נתחכמה לו" (שמות א, י), ואמרו בגמרא (סוטה יא ע"א) שבקש להתחכם למושיעם של ישראל, לקדוש ברוך הוא. ידע שמשפטיו במידה כנגד מידה (סוטה ח ע"ב), ולפיכך גזר להטביע תינוקות ישראל ביאור, משום שכבר נשבע הקדוש ברוך הוא שאינו מביא מבול לעולם (בראשית ט, יא) -

ולא הבין שהקדוש ברוך הוא לא צריך להביא עליו מבול להטביעו, אלא הוא יכנס לים סוף מרצונו, ידהר לקראת אובדנו!

דוגמת מה שמספרים, שגביר אחד תמה באזני ה"חפץ חיים" זצ"ל: "אומרים שהקדוש ברוך הוא יכול לרושש ולהעשיר ברגע אחד. אצלי, איני רואה כיצד: יש לי אחוזות ונחלאות, יש לי בתי חרושת ומניות, יש לי השקעות בחוץ לארץ ופקדונות בבנקים. בשלבים, שלא נפתח פה חלילה, יתכן. אבל ברגע אחד, כיצד?"

חי"ך ה"חפץ חיים": "טוען אתה שבלתי אפשרי ליטול ממך כל הונך ברגע אחד, ניחא. אבל אפשר ליטול אותך מהונך ברגע אחד" -

והגביר החויר. זה, לא עלה בדעתו...

פרעה טען שהקדוש ברוך הוא נשבע שלא יביא עוד מבול מים לעולם, ולכן מחוסן הוא מפני עונש במדיה כנגד מידה על הטבעת ילדי ישראל ביאור.

ניחא, אבל אותך יכול להביא לתוך המים - על כך לא חשב...

אבל נשאלת השאלה: כיצד באמת נפתה להכנס בעיניים פקוחות למלכות. הלא ראה שהים נחצה ל"ב גזרים, והמים חומה, והקרקע מוצקה, ומעליהם תקרת מים קפואים. וכי סבר שזה נעשה לכבודו, שנכנס קוממיות לקראת סופו?!

הרמב"ן (שמות יד, כא) ענה על כך: ה' השיב רוח קדים עזה כל הלילה, וסברו המצרים שהרוח העיזה הפכה את הים לחרבה. "אף על פי שאין הרוח בוקעת הים לגזרים, לא שמו לבם גם לזאת, ובאו אחריהם מרוב תאותם להרע להם".

מה נאמר כאן, מה ארע - שמעו סיפור ששמעתי בנובהרדוק.

היה שיכור, התמכר לטיפה המרה. התגולל בשכרותו והמיט חרפה על משפחתו. אי אפשר היה לגמלו. "תפסת מועט, תפסת", דרשו שיתחייב שלא ישתה לבדו. ראשית, זה יגביל את שתיתו, לא תמיד ימצא עם מי לשתות. ושנית, יהיה מי שיפקח עליו, יתמוך בו, וביאו לביתו לפני שיתמוטט ברחוב.

תקף עליו הרצון לשתות, אבל זכר את הבטחתו. חיכה שיבוא אדם, יארח לחברה, ואיש לא בא. כולם עסוקים, מלבדו.

ישב, והמתין, וקצרה רוחו. אמר לנפשו: "הבטחתי שלא אשתה לבד, את הבטחתי אשמור. אבל כשיבוא החבר, שיהיה הכל מוכן ומזומן" -

קם, והביא את הבקבוק לשולחן. וגם שתי כוסות הביא, והמתין, והחבר לא בא.

קצרה רוחו, החליט לקצר עוד יותר את ההמתנה. לכשיבוא, שיוכלו להגיד מיד. מילא את שתי הכוסות על גדותן. הניחוח גרה לבתי נשוא. אבל איש כבוד הוא. הבטיח הבטחה. המתין בדריכות, העביר מבטו מהחלון לפתח, ואין איש. מה עושים? לשתות אינו יכול, ולהמנע אינו מסוגל!

לפתע אורו עיניו. נדרכו חושיו: זבוב טורדני זמזם, הסתובב במעופו. נחת על שפת הכוס, שפשף רגליו.

"לחיים", אמר לזבוב, והגיר את הכוס לגרונו. הזבוב נראה אדיש.

לחש לו בחבה: "עד שאתה תתחיל לשתות, אגמור את הבקבוק"...

בסופו של דבר, נאלץ לשתות גם את כוסו של הזבוב. אבל את תפקידו מילא, אורח לו לשתיה.

האמנם סבר שעל כך התחייב, שזה נקרא שלא שתה לבדו? אין זו שאלה. הלא רצה לשתות, להט והשתוקק. מוכן היה אפוא להתלות בכל דבר. גם בזבוב.

ומה רוצים מפרעה, שנתלה ברוח הקדים... (והגדת)

אמרו חז"ל: "כשעמדו ישראל על הים, היו שבטים מנצחים זה עם זה, זה אומר אני יורד לים תחילה וזה אומר אני יורד תחילה לים... קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה" (סוטה לו, א).

בחול המועד פסח נכנס אברך לבית הכנסת בין מנחה למעריב. הגבאים הבחינו בו ומיד פנו אליו שידרוש דרשה קצרה לפני הציבור.

"לא איש דברים אנוכיי"...

הפצירו בו, והעלוהו לבמה. והוא פתח ואמר כך:

רבתי! עוד כמה ימים יחול שביעי של פסח בואו נתבונן מה קרה שם בקריעת ים סוף. (והגדת)

(והגדת)

ברוך אומר, ועושה!

שנינו (סוטה לו סוף ע"א): תניא, היה רבי מאיר. כשעמדו ישראל על הים, היו שבטים מנצחים זה עם זה. זה אומר: אני יורד לים תחילה, וזה אומר אני יורד לים תחילה. קפץ שבטו של בנימין וירד לים תחילה. אמר לו רבי יהודה, לא כך היה מעשה, אלא זה אומר אני יורד לים תחילה וזה אומר אני יורד לים תחילה. קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה.

וידוע, שבענייני אגדה אין מחלוקת, אלא אלו ואלו דברי אלקים חיים (ערובין יג ע"ב). ואף כאן, כתבו בעלי התוספות (שמות יד, טו) שנחשון קפץ תחילה, ושבת בנימין אחריו, לפני שבת יהודה ושאר השבטים. כך שאלו ואלו דברי אלקים חיים.

אך זאת יש להבין, איך יכונן יחדיו שתי הדעות, שהיו השבטים מתנצחים, זה אומר אני יורד לים תחילה וזה אומר אני יורד לים תחילה, ורבי יהודה אומר לא כך היה מעשה, אלא זה אומר אני יורד תחילה וזה אומר אני יורד תחילה - ועוד, מה יש להם להתנצח, זה אומר אני יורד תחילה - ודי!

ושמעתי - איני אומר שכך היה, אבל הרעיון נוקב כל כך! שמעתי, שהיו מתנצחים זה עם זה וכל אחד אמר אני יורד תחילה. ורבי יהודה אומר שלא כך היה מעשה. כלומר, כשבא למעשה, תעשה, אל תדבר, הוברר שזה אומר למעשה אין אני יורד תחילה, וזה אומר אני יורד תחילה...

איי, כל בן ישיבה מוכן ללמוד כל החיים, ממש: "אחת שאלתי מאת ה', אותה אבקש, שבתי בבית ה' כל ימי חיי" (תהלים כז, ד), עד זבולא בתרייתא, "אדם כי ימות באהל" (במדבר יט, יד), אפילו בשעת מיתה יעסוק בתורה (שבת פג ע"ב), לא ימוש מתוך האהל -

הרי כל מה שהוא דורש 'סידור מלא', זה רק כדי שיוכל להמשיך וללמוד בראש שקט -

כמה נפלא! אתה יודע מה? בוא לא נדבר על לימוד כל החיים. מה דעתך, רק על היום. אה? הגעת בזמן לסדר, לא פטפטת במהלכו, ולא חלמת על הגמרא? אז את מי אתה מרמה, תלמד שבוע כדברי, ואחר כך תדבר...

אבל כך דרך העולם: "זה אומר אני יורד תחילה", בדיבורים הם חזקים, עד שזה מגיע למעשה. וכבר ספרתי -

זה היה באותם ימים בהם לא היו מים בברזים. בחצר היתה באר ממנה היו שואבים. באישון לילה, בעיצומו של החורף, הגשמים יכחו על התריסים המוגפים. והרוח הרעידתם. הרעמים הרעימו והכל התחפרו בשמיכותיהם, ונשמע קולו של האב: "אני צמא! ילדים, מי יביא לי כוס מים!"

אח, כזו מצוה, כבוד אב! "החמורה שבמצוות", קורא לה התלמוד הירושלמי (ריש פאה), השוה כבודו לכבוד המקום (קדושין ל ע"ב) -

זו מצוה חשובה מכדי לעשותה כלאחר יד.

"שמעו", נשמע קולו של הבן הבכור בעלטה, "אבא צמא, ומבקש לשתות. זו מצוה גדולה, נמכרנה לכל המרבה במחיר! -

עשרה שקלים, כוס מים לאבא!"

"שנים עשר", אמר האח השני.

"ארבעה עשר", אח שלישי.

"עשרים", אח רביעי.

"מה אתכם", התערב החמישי, "מצוה כה חשובה, עשרים שקלים בלבד?!"

"ילדים, אנא, אני צמא!" נשמעה תחינתו של האב.

"אבא, אנחנו מסדרים את העניין!" ענה הבכור. ובכן, כמה אתה מצייע?"

"חמישים!"

נשמעו מלמולי הערכה. הבן הבכור פתח: "חמישים שקלים, פעם ראשונה. חמישים, פעם שנייה. מישהו מוסיף? חמישים, פעם שלישית. זכה לו! זכית במצוה!" בישר לו.

"יישר כח! כעת, אני מכבד בה את אבא!" - וכך זכה במצוה כפולה!...

"זדים טבעת"

כולם וודאי יודעים כמה נורא היה מצבם של עם ישראל באותה עת. מאות אלפי יהודים צועדים עם נשותיהם ועם ילדיהם הקטנים, מאחוריהם שועטים מליוני פרשים מצריים, ולפניהם ים סוף. אין לאן לברוח!

באותם רגעים נצרך מעשה של מסירות נפש שיציל את עם ישראל ויגרום לכך שהים יבקע. ללא מעשה של מסירות נפש – לא יכולים להינצל!

היה שם יהודי אחד – ממשיך הדרשן – בשם גרשון בן עמינדב... כל הקהל מתחיל ללחוש 'נחשו בן עמינדב', אבל מיודענו הדרשן עושה עצמו כאילו שומע וממשיך לתאר את התלבטותיו של גרשון בן עמינדב, מה עליו לעשות בעת הזאת: מצד אחד נצרך מעשה של מסירות נפש לקפוץ למים, מצד שני – מה יהיה על אשתו וילדיו הקטנים, מי ידאג להם אם ימות בטביעה? ואף על פי כן החליט גרשון בן עמינדב, יש למסור נפש בלי להתחשב בשום שיקולים!

בנתיים ניגשים לגבאי כמה מתפללים זועמים והטיחו בו: 'הרי היהודי אמר שאינו איש דברים, למה לחצת עליו לעלות לדבר?!...'

"ובכן" – המשיך הדרשן – 'היה ברור שללא מסירות נפש לא יזוז דבר. החליט איפה גרשון בן עמינדב שהוא קופץ לתוך המים. אלא שלהפתעתו המרובה, את מי הוא פוגש שם? את נחשו בן עמינדב שהקדימו בכמה רגעים...'

אם לא היה נחשו מקדים את גרשון – עד היום היה נקרא הנס על שם גרשון!...

כך, מפסיד אדם זכות עולמית של קידוש השם בעקבות השתהות ותהיות – סיים הדרשן. כשיש לך רעיון טוב – קפוז ובצע אותו מיד!

(הר"ש לוינשטיין – הגדש"פ דורש טוב)

"וגם צדה לא עשו להם" – מידת הביטחון
ראיתי דיבור יקר בספר 'באר משה' פרשת בשלח, להרה"ק מאזור'וב זי"ע בשם אביו ה'ברכת ראש', שפעם אחת סיפר רבי דוד'ל לעלובער מעשה ביהודי שהיה לומד בחובות הלכות שער הבטחון, וביקש לחיות בדרך הזו שהקב"ה לבדו זן ומפרנס לכל, ולא ההשתדלות. ולא עסק בשום מלאכה ואף לא ביקש משום אדם שיעזור לו. עברו יום ועוד יום ועוד יום ולא בא מזון לפיו עד שנפל בצדי הדרכים מאפיסת הכוחות. כששכב בצד הדרך, עברה שם גולה עם מחותנים שנסעו לחתונה בניהם, ושמע קול צהלה מאחלים זה לזה 'לחיים לחיים'. אותו חסיד לא רצה לבקש מהם מאומה, כדרכו בקודש לבטוח רק על הש"י לבדו. אך בהיותו שוכב כך מעולף החל מכחכח בגרונו שישמעו נוסעי העגלה שיהודי שוכב כאן, ואולי ירחמו ויתנו איזה מאכל להחיות את נפשו. יושבי העגלה שמעו את קולותיו, ועצרו, והחיהו במאכל ומשקה, ותשב רוחו אליו.

והוסיף רבי דוד'ל 'חבל חבל, אילו לא היה מכחכח בגרונו להשתדל, היה זוכה באותה שעה לאכול מן מהשמים', כי כל אותה העגלה עם המחותרים עברו שם למען הנסיון לבחון אותו בשעה הקשה אם ישתדל או יסמוך בבטחון חזק על הש"י לבדו... וכיון שלא עמד בנסיון וכחכח בגרונו, הרי שאינו אוזח במעלת הצדיקים, וא"כ עליו לשוב לביתו ולנהוג כרוב האנשים שנאמר בהם 'וברכתך בכל אשר תעשה', ולהשתדל לפרנסתו. אילו היה זוכה למדרגה העליונה, לא היה משתדל גם בשעתו הקשה, והיו נותנים לו מן משמים.

כל מי שיבטח בהש"י באמת, יאכל מן משמים

והוסיף ה'באר משה' בשם ה'כתונת פסים' [לרבינו בעל התולדות יעקב יוסף] בפרשת שמייני, 'שמעתי שכתב הרמב"ם: 'אילו היו עכשיו בעלי אמונה ובטחון כמו דור המדבר שנאמר עליהם זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותייך לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה, היה בדורות הללו גם כן יורד מן'. ופי' בעל התולדות שכן היה במצב שהוציאו ממצרים שטעמו בהם טעם מן, זאת משום ש'גם צדה לא עשו להם', היה להם אמונה ובטחון חזק בהש"י, עי"ז זכו לטעם מן. וכן בכל דור ודור, כשאדם סמוך ובטוח בהש"י באמת, יורד לו מן משמים. ולכן צוה הקב"ה לקחת מלא העומר מן ולהניחו למשמרת לדורותיכם, לזכור זאת לכל דור ודור.

זה שאומרים בליל הסדר 'על אחת כמה וכמה טובה כפולה ומכופלת למקום עלינו', אלו ספק צרכנו במדבר ארבעים שנה, ולא האכילנו את המן. דינו'. וצ"ע מהו סיפוק צרכינו אם לא היה מוריד לנו מן? פירש התולדות שהקב"ה סיפק צרכינו במדבר שהאכילנו בלב מלא אמונה ובטחון, וממילא ירד לנו מן... תחילה אנו מודים ומהללים שנתן לנו אמונה ובטחון, ואח"כ אנו מודים ומהללים על המן.

לא התכופף להרים דינר זהב, מרוב בטחון בה'

וכתב הברכת ראש בפרשת מקץ שהרה"ק רבי מענדל'ע רימנובער זי"ע שהיה אומר כ"ב שנה תורה על פרשת המן, ופעם אחת נסע לרבי רבי אלימלך זי"ע, ובדרכו מצא דינר זהב על הארץ, רבי מענדל'ע התכופף להרים את הדינר זהב, אך תיכף נזדקף ולא לקח המטבע, ואמר 'אילו היה הקב"ה רוצה לתת לי את הדינר, היה נמצא בכיסי, איני מתכופף להרים את המטבע'. רבי מענדל'ע המשיך בדרכו ובה לליזענסק וישב בבית המדרש.

יהודי אחר נסע באותה הדרך, וגם ראה את הדינר זהב על הארץ, התכופף ולקחו וזכה במציאה. בבואו לליזענסק נכנס לבית המדרש וראה את הרבי רבי מענדל'ע, נתן לו את הדינר זהב ואמר לו, רבי, הנה מצאתי את הדינר הזה בדרך,

אין לו סימן והרי הוא שלי, אני ב"ה יש לי בשפע ואינו נצרך לי, הא לכם את הדינר... כך ראה הרבי רבי מענדל'ע שכשהקב"ה רוצה לתת לו, אפילו להתכופף אינו צריך.

אמנם מובן שאם איש אחר - שאינו בדרגתו המופלגת של הרבי רבי מענדל'ע במדת הבטחון - היה נוהג כן, הרי הוא שוטה וטיפש. לא לחינם נתן לו הקב"ה למצוא את המציאה הזו.

כל הבוטח באמת בהש"י, אינו מתפשר בדיעבד בפחות ממה שצריך, אלא מתעקש בבטחונו ומקבל כל טוב וטב

ואמר הברכת ראש שעפ"ז יש לברך הסתירה בגמ' כתובות דף סז שתי מעשיות סותרות הסמוכות זו לזו. 'ההוא דאתא לקמיה דרבי נחמיה אמר ליה במה אתה סועד? אמר ליה בבשר שמן ויין ישן! רצונך שתגלגל עמי בעדשים? גלגל עמו בעדשים ומת. אמר אי לו לזה שהרגו נחמיה. אדרבה אוי לו לנחמיה שהרגו לזה מיבעי ליה? אלא איהו הוא דלא איבעי ליה לפנוקי נפשיה כולי האי.

ההוא דאתא לקמיה דרבא אמר לו במה אתה סועד? אמר לו בתרנגולת פטומה ויין ישן! אמר ליה ולא חיישת לדוחקא דציבורא? אמר ליה אטו מדידהו קאכילנא מדרחמנא קאכילנא דתנינא עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו, בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן הקדוש ברוך הוא פרנסתו בעתו, אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חזיא ליה תליטרי שני ואתיא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן, אמר מאי דקמא? אמר ליה נענית לך קום אכול!.

והוא דאתא לקמיה דרבא אמר לו במה אתה סועד? אמר לו בתרנגולת פטומה ויין ישן! אמר ליה ולא חיישת לדוחקא דציבורא? אמר ליה אטו מדידהו קאכילנא מדרחמנא קאכילנא דתנינא עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו, בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן הקדוש ברוך הוא פרנסתו בעתו, אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חזיא ליה תליטרי שני ואתיא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן, אמר מאי דקמא? אמר ליה נענית לך קום אכול!.

והוא דאתא לקמיה דרבא אמר לו במה אתה סועד? אמר לו בתרנגולת פטומה ויין ישן! אמר ליה ולא חיישת לדוחקא דציבורא? אמר ליה אטו מדידהו קאכילנא מדרחמנא קאכילנא דתנינא עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו, בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן הקדוש ברוך הוא פרנסתו בעתו, אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חזיא ליה תליטרי שני ואתיא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן, אמר מאי דקמא? אמר ליה נענית לך קום אכול!.

והוא דאתא לקמיה דרבא אמר לו במה אתה סועד? אמר לו בתרנגולת פטומה ויין ישן! אמר ליה ולא חיישת לדוחקא דציבורא? אמר ליה אטו מדידהו קאכילנא מדרחמנא קאכילנא דתנינא עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו, בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן הקדוש ברוך הוא פרנסתו בעתו, אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חזיא ליה תליטרי שני ואתיא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן, אמר מאי דקמא? אמר ליה נענית לך קום אכול!.

והוא דאתא לקמיה דרבא אמר לו במה אתה סועד? אמר לו בתרנגולת פטומה ויין ישן! אמר ליה ולא חיישת לדוחקא דציבורא? אמר ליה אטו מדידהו קאכילנא מדרחמנא קאכילנא דתנינא עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו, בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן הקדוש ברוך הוא פרנסתו בעתו, אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חזיא ליה תליטרי שני ואתיא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן, אמר מאי דקמא? אמר ליה נענית לך קום אכול!.

והוא דאתא לקמיה דרבא אמר לו במה אתה סועד? אמר לו בתרנגולת פטומה ויין ישן! אמר ליה ולא חיישת לדוחקא דציבורא? אמר ליה אטו מדידהו קאכילנא מדרחמנא קאכילנא דתנינא עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו, בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן הקדוש ברוך הוא פרנסתו בעתו, אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חזיא ליה תליטרי שני ואתיא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן, אמר מאי דקמא? אמר ליה נענית לך קום אכול!.

והוא דאתא לקמיה דרבא אמר לו במה אתה סועד? אמר לו בתרנגולת פטומה ויין ישן! אמר ליה ולא חיישת לדוחקא דציבורא? אמר ליה אטו מדידהו קאכילנא מדרחמנא קאכילנא דתנינא עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו, בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן הקדוש ברוך הוא פרנסתו בעתו, אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חזיא ליה תליטרי שני ואתיא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן, אמר מאי דקמא? אמר ליה נענית לך קום אכול!.

והוא דאתא לקמיה דרבא אמר לו במה אתה סועד? אמר לו בתרנגולת פטומה ויין ישן! אמר ליה ולא חיישת לדוחקא דציבורא? אמר ליה אטו מדידהו קאכילנא מדרחמנא קאכילנא דתנינא עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו, בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן הקדוש ברוך הוא פרנסתו בעתו, אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חזיא ליה תליטרי שני ואתיא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן, אמר מאי דקמא? אמר ליה נענית לך קום אכול!.

והוא דאתא לקמיה דרבא אמר לו במה אתה סועד? אמר לו בתרנגולת פטומה ויין ישן! אמר ליה ולא חיישת לדוחקא דציבורא? אמר ליה אטו מדידהו קאכילנא מדרחמנא קאכילנא דתנינא עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו, בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן הקדוש ברוך הוא פרנסתו בעתו, אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חזיא ליה תליטרי שני ואתיא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן, אמר מאי דקמא? אמר ליה נענית לך קום אכול!.

והוא דאתא לקמיה דרבא אמר לו במה אתה סועד? אמר לו בתרנגולת פטומה ויין ישן! אמר ליה ולא חיישת לדוחקא דציבורא? אמר ליה אטו מדידהו קאכילנא מדרחמנא קאכילנא דתנינא עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו, בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן הקדוש ברוך הוא פרנסתו בעתו, אדהכי אתאי אחתיה דרבא דלא חזיא ליה תליטרי שני ואתיא ליה תרנגולת פטומה ויין ישן, אמר מאי דקמא? אמר ליה נענית לך קום אכול!.

אומר הגאון מוילנה - בכל אשר תרמש האדמה הוא שרץ הארץ. ובכל-דגי הים הוא שרץ המים... ושרץ העוף, לא מוזכר.

מה זה שרץ העוף?

זבובים, יתושים, תיקנים... לא מוזכרים.

אומר הגאון מוילנא - אעפ"י שאצל אדם הראשון, זה כן מוזכר... שנאמר {א, כו} וירדו בדגת הים ובעוף השמים ובהמה ובכל הארץ ובכל הרמש הרמש על הארץ

אומרים חז"ל - ובכל הרמש הרמש על הארץ. לרבות שרץ העוף.

שואל הגאון מוילנא - למה אצל אדם הראשון זה מוזכר, ואצל נח לא?

אצל אדם הראשון נאמר וירדו - יש כאן שליטה של שולט על נשלט... ואצל נח נאמר ומוראכם וחתכם - מורא ופחד, זה לא בגלל שהוא מעריך במעלת השולט.

ב- וירדו, מכיר הנשלט במעלת השולט... הוא מכיר, שיש כאן פאר היצירה, אדם הראשון.

כל זמן שלא התקלל אדם הראשון, אז ממילא, גם כל שרץ העוף פחד ממנו... אבל באותו רגע שנתקלל אדם הראשון, נישאר רק ומוראכם וחתכם. בא ותראה, כל השרצים כולם, פוחדים מבני האדם... היחידים שלא פוחדים מבני האדם, זה שרץ העוף!

הזבוב לא מפחד מבני האדם... הוא מגיע על האף של שר הביטחון... אין לו שום פחד... הוא מגיע לאוזן של הרמטכ"ל... אין לו שום בעיה להיכנס פנימה... יש להם אלצהיימר... הם לא זוכרים שלפני שתי דקות, כבר ניסו להרוג אותם... והנה הם שוב מתקיפים... עוד פעם ועוד פעם, מצד ימין ומצד שמאל... ☺

שואל הגאון מוילנא - איך יכל להיות... הרי נאמר בתורה ומוראכם וחתכם יהיה על כל-חית הארץ?!

כל-חית הארץ, כן... חוץ משרץ העוף!

עד כאן דברי הגאון מוילנא.

אומר הספר צניף מלוכה - איך יכל להיות שכל העולם פוחד מעם ישראל... שמעו עמים ירגזון חיל אחז ישיבי פלשת: {טו} אז נבהלו אלופי אדום אילי מואב יאחזמו רעד נמגו כל ישיבי כנען... ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים... איך יכל להיות?!

אומרים חז"ל - הוא זבוב... זבוב לא פוחד!

וורט של מיליון דולר!!!

פחדתי לרקוד מאושר באוטובוס, כי זה היה ליד תל-השומר... פחדתי שיאשפזו אותי ☺

כך מביא הספר צניף מלוכה, להבין את הענין של הזבוב עם עמלק.

(ברוך שאמר)

פרשת המן

בעזר ה' נדבר היום על ניסיונות החיים, זה נוגע לכל אחד. גם קצת על פרנסה. בפרשת השבוע פרשת בשלח נאמרה פרשת המן. אם ישאלו יהודי למה ירד מן במדבר ארבעים שנה, התשובות יהיו חלוקות, תלוי את מי שואלים. אם שואלים ילד בחיידר, ילד שלמד חומש, הוא יגיד תשובה פשוטה: המדבר הוא לא מקום זרע תאנה גפן ורימון, אין שם אוכל, היו צריכים לאכול. התשובה היא נכונה, אמיתית אבל חלקית.

מי שכבר למד בישיבה, למד מסכת יומא פרק יום הכיפורים, הוא יענה שזה לא כל כך סתם פשוט, אלא המן הוא לחם אבירים, לחם שמלאכי השרת ניזונים ממנו, לחם רוחני, ולכן לא ניתנה תורה אלא לאוכלי מן, היה לזה קדושה. התשובה הזאת גם אמיתית אבל עדיין חלקית.

ומהי התשובה המדויקת? כשלומו חומש, הדבר הראשון שצריך לשים לב זה לפשוטו של מקרא. הזכרנו כבר כמה פעמים שהמטרה של הקריאה של פרשת השבוע שניים מקרא היא קודם כל לראות את פשוטו של מקרא, אפשר ארבעים שנה ללמוד חומש ולא לשים לב לפשוטו של מקרא. ולפי פשוטו של מקרא מהו תכלית ירידת המן? מה כתוב בחומש? תפתחו חומש ונראה מה שכתוב "ויאמר ה' אל משה הנני ממטיר לכם לחם מן השמים ויצא העם ולקטו דבר יום ביומו למען אנסנו הילך בתורתו אם לא". ארבעים שנה יורד מן עם כל מערכת הניסים המופלאה שהיתה סביבו, כמו שכתוב בפרק יום הכיפורים, ומה התכלית? "למען אנסנו". שיהיו ניסיונות. ניסיון של אמונה, של ביטחון, לא להתייר עד בוקר, לא לצאת בשבת. וכך אנו רואים בפרשת בהעלותך ובפרשת חוקת שהם התלוננו על המן. היה כאן ניסיון לחיות עם אמונה וביטחון. תכלית ירידת המן זה אמונה.

היסוד הזה חוזר על עצמו פעמיים בתיאור ירידת המן בפרשת עקב, פעם אחת כתוב (דברים ח, ג-ג) "אשר הוליכך ה' אלוקיך... למען ענותך נסותך לדעת את אשר בלבבך... ויענך וירעיבך ויאכילך את המן אשר לא ידעת ולא ידעון אבותיך" ועוד פעם כתוב שם (ח, טז) "המאכילך מן במדבר אשר לא ידעון אבותיך למען ענותך ולמען נסותך להיטיבך באחרייתך", פעמיים זה הוזכר

מכמה דורות שעובדים ומקבלים משכורת, א"כ לא יוכלו לעמוד בקשרי המלחמה לעסוק במשא ומתן או במלאכת כפיים להביא פרנסה.

על אחת כמה וכמה כשבאים לקבל עול תורה ומצוות, קשה להיות עובד אצל אחרים, שהבעל הבית אומר לו לבא בשעה פלונית, ועדיין לא התפלל שחריית, או שצריך להתפלל במרוצה וכדו', או שיש ניסיונות בקדושה וטהרה במקום שבעל הבית אומר לו לעבוד וכדו'. ולכן עתה שבאים לקבל תורה מסיני, אין להם להיות עבדים אצל אחרים, אלא להכנס בקשרי המלחמה, זוהי מלחמת עולם הראשונה והאחרונה, להביא דולר הביתה. וזה שחשש הקב"ה שמא כשיראו את המלחמה ישובו מצרימה, להשתעבד ולישון בשקט. וכע"ז פי' הכלי יקר.

מה עשה הקב"ה. ויסב אלקים את העם דרך ים סוף, הוציאם המדברה והאכילם מן, עד שישכחו דרך העבדות. כי באמת כל מה שירדו לכתחילה למצרים היה מחמת 'כי אין מרעה לצאן אשר לעבדיך', ומכרו את נפשם להשתעבד עבור פת לחם לנפשם.

כל יהודי נדרש שיבא לאמונה ובטחון כזה, שאף בעניותו יוכל להסב בחירות בלי שום דאגה

וחז"ל למדו מפסוק זה שאפילו עני לא יאכל סעודתו בליל פסח עד שיסב, שישב בהסבה. וצריך להבין מה זה שייך לזה הפסוק ויסב אלקים את העם וגו'. וע"פ הנ"ל מיושב כי זה התכלית שהקב"ה רצה להוציאם מהמושג של עבדות והשתעבדות לאחרים, אלא להסב כבן חורין, מי שהוא מאמין בוטח בהש"ת הוא תמיד יושב בהסבה, כבן חורין בלי דאגות. וכמבואר בשו"ע שבשעת ברכת המזון לא יחזיק ראשו בידו כמי שדואג. כך חז"ל דורשים שגם עני שבישראל יסב על המטה, כבן חורין, שזה היה התכלית שהקב"ה הסיבם לראות ניסים ונפלאות בקריעת ים סוף ובמן, [וכמ"ש במכילתא] וכל זאת כדי שהעני יוכל לשבת בהסבה. שאילו ישתעבדו לאחרים, לא יוכלו לשבת בהסבה, שלא יבטחו בהש"ת.

וזהו פגם העבד נרצע, שמכר עצמו מפני דחקו, וקיבל אדון לעצמו, עבדי הם ולא עבדים לעבדים, זהו עיקר רצון ה' שיהודי יבטח בהש"ת שהוא זן ומפרנס לכל, ולא ידאג ולא ישעבד נפשו לאחרים.

כתוב ברכת השם היא תעשיר ולא תוסף עצב עמה, וא"כ צ"ע איך אין העשיר יושן בלילה, ומרבה נכסים מרבה דאגה? אלא שהחילוק הוא אם הוא מחשב שע"י השתדלותו הוא מתפרנס, או שבוטח בהש"ת מפרנסו. זה אינו יושן וזה יושן במתיקות יותר משנת המשתעבד לאחרים.

(הגרמ"י רייזמן)

ויאמר ה' אל משה כתב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע כי מוחה אמחה את זכר עמלק מתחת השמים.

כותב בעל הטורים - זכרון בספר ושים באזני. ר"ת זבוב שרץ אחר דמן של ישראל כזבוב.

בעל הטורים מביא את זה, בשם מדרש תנחומא (פרשת כי-תצא, אות ט): רבי לוי בשם רבי שמעון בר חלפתא אמר, משל למה היה עמלק דומה. לזבוב שהיה לוהט אחר המכה, כך היה לוהט עמלק אחר ישראל ככלב.

כל מי שקורא את הדברים האלה, שואל את עצמו שאלה - באף מקום לא מצאנו, שעמלק נקרא זבוב... בכל מדרשי חז"ל, שמכנים את האומות לבעלי חיים, עמלק תמיד נקרא בפי חז"ל - כלב.

לא מצוין איזה כלב זה, אבל לפי הערכתי, מדובר ברוטווילר ☺

רש"י מביא את זה פעמיים בפרשה:

{ז, ז}... היש ה' בקרבנו אם אין {ח} ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים **אומר רש"י - ויבא עמלק וגו'.** סמך פרשה זו למקרא זה, לומר תמיד אני ביניכם ומזמן לכל צרכיכם, ואתם אומרים (פסוק ז) היש ה' בקרבנו אם אין, חייכם שהכלב בא ונושך אתכם ואתם צועקים אלי ותדעון היכן אני. משל לאדם שהרכיב בנו על כתפו ויצא לדרך, היה אותו הן רואה חפץ ואומר, אבא טול חפץ זה ותן לי, והוא נותן לו, וכן שניה וכן שלישי, פגעו באדם אחד, אמר לו אותו הן ראיית את אבא. אמר לו אביו איך יודע היכן אני, השליכו מעלי ובא הכלב ונשכו.

אם ככה יוצא, שעמלק נקרא כלב... **נשאלת השאלה - מה פתאום חז"ל כאן, נותנים לו תואר זבוב?**

השבוע... באחת הנסיעות, לקחתי איתי ספר, שיהודי הביא לי אותו מארה"ב, שנקרא צניף מלוכה, ששם הוא מדבר על מלכויות... **שלש מצות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ... להעמיד להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה...** ספר נפלא, עם ליקוטים נפלאים... תוך כדי הדברים, מצאתי שם רעיון רבתי, שווה מיליון דולר! העברתי את

הויזה... אבל לא עבר... ☺

תשמעו מה שהוא כותב:

ולמה נמשלו עמלק לזבוב?

הוא מביא גאון מוילנה (פרשת נח) ... אומרת התורה {בראשית ט, א} ... פרו ורבו ומלאו את-הארץ: {ב} ומוראכם וחתכם יהיה על כל-חית הארץ ועל כל-עוף השמים בכל אשר תרמש האדמה ובכל-דגי הים בידכם נתנו

בתוכנית, אבל אצל הקב"ה הניסיון שהוא נתן לך זה התוכנית. זה התוכנית של החיים.

היה רב'ה גדול לפני מאה חמישים שנה, בא אליו חסיד שלו ואמר לו: אצלי מידת הכעס היא נורא ואיום, כל דבר קטן שמרגיזים אותי אני יוצא מהכלים, מאבד שליטה, שהרב'ה יעשה לי איזה סגולה, איזה תיקון, שיתן לי איזה ברכה, שהמידה הזאת תרד ממני. אמר לו הרב'ה תחכה בחוץ. פנה הרב'ה למשב"ק שלו: היהודי הזה שיושב בחוץ, אתה חייב בכל מחיר להוציא אותו מהכלים, לא סתם להוציא אותו מהכלים אלא שיתרגז חזק. הרב'ה אמר את זה למשב"ק בקול שהחסיד שבחוץ ישמע שהוא אמר לו כך. המשב"ק יוצא ומיד פונה לאותו חסיד: תגיד לי, מה אתה בא לפה? אתה חושב שלרב'ה יש זמן לשטויות שלך? מה אתה בא, נודניק אחד. ולמה יש לך כזה זקן? וכזה כובע? ולמה אתה כזה, ואיך אתה הולך. בקיצור, הוא מתחיל לגרד לו בראש ולמשוך לו. חצי שעה המשב"ק משגע אותו והוא שותק כמו דג, איזה מידת הסבלנות. אחרי חצי שעה הרב'ה קורא לו פנימה ואומר לו: אתה אמרת שעל כל דבר קטן אתה מתרגז, תאמין לי הלל הזקן קטן עליך, מה שהמשב"ק עשה לך שם בחוץ ואתה כמו הלל הזקן שותק ושותק. החסיד פרץ בצחוק, מה הרב'ה חושב שאני לא שמעתי שהרב'ה שלח את המשב"ק להרגיז אותי?

אמר לו הרב'ה: תדע לך, לי יש משב"ק אחד, לבורא עולם יש אלף. כל מי שמרגיז אותך זה בדיוק כמו המשב"ק שלי, הקב"ה שלח לך אותו, לראות איפה אתה, לרומם אותך. אם בן אדם חי בהכרה הזו בכל הניסיונות של החיים שהקב"ה שולח משב"ק ועכשיו זה סולם עליה הוא לא מתרגז.

ניסיון העושר מצד אחד וניסיון העוני מצד שני. בזמן הבריסקער רוב היתה תקופה שהיו כמה עשירים גדולים שירדו מנכסיהם, שאלו את הבריסקער רוב מה זה ועל מה זה? אמר הבריסקער רוב: עשירות היא דומה לסכין חד, סכין חד אפשר לעשות איתו דברים טובים, לקצוץ ירקות, לקלף ירקות. אבל אם נותנים אותו לילד והוא מתחיל לפצוע את עצמו, האמא לוקחת לו את הסכין, הילד מתחיל לבכות, אבל הוא לא מבין שהאמא לוקחת לו את זה לטובתו. כסף זה דבר טוב, אפשר לעשות איתו הרבה צדקה וחסד, לפרנס אלמנות, יתומים, לבנות מקוואות, לבנות תורה, הכל אפשר. אבל כשנבן אדם מתגאה בעושרו ואוטם אוזניו מצעקת דל, מהשמים מרחמים עליו, הוא מתחיל לעשות לעצמו חתכים בנשמה, לוקחים לו את העשירות והוא מתחיל לבכות, אבל הוא לא יודע שזה לטובתו.

שאלו את הבריסקער רוב: ומה עם ר' ברוך זלדוביץ, אתם יודעים מי זה היה ר' ברוך זלדוביץ? במינסק שברוסיה לפני למעלה ממאה שנה הוא היה גביר אדיר, כל היערות היו שייכים לו, הוא היה מעלה גדול מאוד. הוא היה נותן צדקה בלי סוף, היה בעל מעלה, יש הרבה סיפורים שהבריסקער רוב סיפר עליו, הוא בנה את בתי מינסק פה ליד שערי חסד. וכשהגיעה המהפכה הקומוניסטית, הוא הגיע לירושלים בעירום וחוסר כל, לא היה לו כלום. הגבאים של בתי מינסק רצו לתת לו את הדירה הכי יפה שהתפתה, אבל הוא אמר: מה פתאום? עכשיו זה לא שלי, יש קריטריונים, אני אחכה בתור עם כולם.

אז שאלו את הבריסקער רוב: ומה עם ר' ברוך זלדוביץ? למה הוא איבד את העשירות? אי, אי, אי, הבהירות של הבריסקער רוב, אותה בהירות כמו שהיה לו ברמב"ם היה לו בהשקפה. אמר הבריסקער רוב: גם על זה אני אגיד לכם משל, באוניברסיטה יש כל מיני פקולטות, יש פקולטה למשפטים, יש פקולטה למתמטיקה, לפיזיקה. אנחנו לומדים תורת ה', שמה כל פקולטה דוגרים על החומר חמש שנים. וכשיש סטודנט מיוחד, אצלנו אומרים עליו, שם אומרים מחונן, שתוך חצי שנה גמר הכל בפזיקה יש לו תעודת גמר, מה עושים? מעבירים אותו לפקולטה אחרת, של כימיה, שיקבל עוד ידע והכשרה. אמר הבריסקער רוב: בעולם הזה יש גם פקולטות, יש אחד שהתפקיד שלו זה לעבור את ניסיון העושר, יש אחד שהתפקיד שלו זה לעבור את ניסיון העוני. יש כאלו שצריכים לעבור שבעים שנה את ניסיון העושר, שבעים שנה את ניסיון העוני. אבל ר' ברוך זלדוביץ היה עליו, הוא עבר את ניסיון העושר מצוין בעשרים שנה, והחליטו עכשיו להעביר אותו לפקולטה של ניסיון העוני. כך צריך להסתכל על החיים.

רבנות, ר' ברוך זלדוביץ הזה היה סבא של הסבתא שלי, אני עוד זוכר את הבת שלו, אישה חשובה מאוד, שרה פינס, אפשר הרבה לספר עליה. היה להם קשר חזק מאד עם בית בריסק, עם הבריסקער רוב, עם ר' חיים. אם היא היתה עדיין חיה היום היא היתה צריכה להיות כבר בת 150. כשאני הייתי ילד קטן היא היתה זקנה מופלגת, עיוורת, היא היתה אישה מאוד חכמה. והיא היתה מספרת איזה עשירות היה להם עד המהפכה, איזה עשירות! ואיזה עניות אחרי זה. והיתה עיוורת: קינדערלאך, קינדערלאך, עברנו בחיים את ניסיון העושר ועברנו בחיים את ניסיון העוני, ואני אומרת לכם ניסיון העושר הוא הרבה יותר קשה. אני מברכת את כל יוצאי חלצי שלא יהיה להם את ניסיון העושר. אני מוכרח לומר לכם שבינתיים הברכה התקיימה.

את זה צריך לדעת, החיים הם ניסיונות. ניסיון זה צורה איך להתעלות. ניתן דוגמה, זוג צעיר נולד להם ילד פגוע, פגוע מוחית, פגוע מוטורית, פיזית. הילד הזה דורש 24 שעות ביממה. ביום שנולד הילד ההורים מרגישים שחרב עליהם

בפרשת עקב, ופעם אחת בפרשה שלנו, שתכלית ירידת המן היא כדי שיהיו ניסיונות.

וזה לימוד עצום לחיים, החיים מלאים עם ניסיונות, זה חשוב מאוד שהצעירים ידעו שהחיים לא הולכים לפי התוכנית. אלו חחולמים שהחיים הולכים לפי התוכנית הם מקבלים מאוד מאוד מהר משברים. צריך לדעת ולהפנים שהחיים לא הולכים לפי התוכנית. הוסייפלער היה אומר: למה היום על כל דבר קטן בחור מקבל משבר? בגלל שפעם היתה עניות גדולה, מילדות ידעו שהחיים קשים. לא היה כזה דבר שילד מקבל מנכסיים חדשות, הבגדים היו עוברים בירושה מאח לאח, מדור לדור. מתי זכו פעם לאכול בשר ודגים? מתי?! ולעומת זאת היום יש את הכל בשפע. ילד רוצה מה שהוא רואה אצל החבר, והוא הולך לאבא שלו, אבא תקנה לי גם אופניים, תקנה לי קורקינט, והאבא הולך לגמ"ח וקונה לו. הוא רגיל שהוא מקבל את הכל. ואז מגיע הבר מצוה והוא נכנס לשישיה קטנה, שם הוא כבר צריך דברים אחרים, הוא צריך כבוד, מעמד. הוא רואה שהשני שואל יותר טוב בשיעור ויש לו יותר מעמד, ולכבוד אין גמ"ח, שמה הוא מתרסק. רבותי, צריך להתרגל מילדות שהחיים לא הולכים לפי התוכנית. יש ניסיונות, יש קשיים.

מה קורה כשהחיים הם לא לפי התוכנית? העולם מתחלק לשני סוגים, יש כאלו שמתרסקים, עכשיו הוא פטור מכל המצוות, הוא פטור מתורה, מתפילה, מבין אדם לחברו, אין לו סבלנות לא לאישה לא לילדים לא לחברים, אי אפשר לעמוד בד' אמות שלו. עכשיו הוא בניסיון, לא משנה איזה סוג ניסיון, עכשיו הוא בבידוד, עכשיו הוא בקורונה, עכשיו הוא פטור מכל התורה שלו. ויש כאלו שאומרים אין ברירה, אמנם זה לא לפי התכנית של החיים, זה הדיעבד של החיים, אבל צריך לדעת להתמודד, לשרוד, לעבוד גם בתקופה הזאת. אין ברירה, נחכה שיעבור הגל הזה.

מי משניהם צודק? הראשון או השני? מה אתם אומרים, רבותי? לכאורה נראה שהשני צודק יותר מהראשון. אבל האמת היא שאף אחד לא צודק. ההסתכלות הזאת שהניסיונות זה הדיעבד של החיים, זה משהו שהשתבש בתכנית, במערכת, זה הסתכלות מוטעית. בתוכנית שלך זה לא לפי התוכנית, אבל בתוכנית של הבורא עולם זה התוכנית. זה היסוד שאנחנו רואים בפרשת המן, ארבעים שנה יורד מן "למען אנסנו", התוכנית של החיים זה ניסיונות.

הזכרנו הרבה פעמים, לא באנו לעולם הזה בשביל לאכול פיצה ולא בשביל לאכול סטייקים. באנו לעולם הזה כדי לקנות קנייני נצח, להתענג על ה'. וכדי לקנות את הקנייני נצח כדי להתענג על ה' צריך שאדם יעמוד, אם הוא לא יעמוד זה יהיה נהמא דכיסופא, כמה שיש יותר ניסיונות יש יותר עבודה וזה פחות נהמא דכיסופא.

כל מה שאנחנו אומרים עכשיו זה כתוב במסילת ישרים בתחילת הספר. איך מתחיל המסילת ישרים? כולם מכירים את זה אבל נראה בפנים. המסילת ישרים מתחיל את הפרק הראשון, היו גדולי ישראל שלמדו את הפרק הזה כל החיים: יסוד החסידות ושורשי התמימה שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו ולמה צריך שיש מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמול כל ימי חייו. והוא ממשיך: והנה מה שהורנו חכמינו זכרונם לברכה שהאדם לא נברא אלא לתכלית שיתענג על ה' ולהנות מזיו שכנינו שזהו התענוג האמיתי והעידון הגדול מכל העידונים שיכולים להימצא, ומקום העידון הזה באמת הוא העולם הבא. וכדי להגיע לזה יש את העולם הזה. איך מגיעים לזה? הוא ממשיך: והנה שם הקב"ה לאדם במקום שרבים בו המרחיקים אותו ממנו יתברך והם הם התאוות החומריות - כל ניסיונות החיים, אשר אם ימשך אחריהם הרי הוא מתרחק והולך מן הטוב והמיטיב. כי כל ענייני העולם בין לטוב בין לרע הנה הם ניסיונות לאדם, העוני מצד אחד והעושר מצד אחד. וכפי השיעור אשר כבש את יצרו ותאוותיו ונתרחק מן המרחיקים אותו מהטוב ונשתדל להידבק בו כן ישיאנו וישמח בו. זאת אומרת, שכמה שיש יותר ניסיונות זה יותר סולם עליה כדי לזכות לקנות חיי נצח. כל הפרק הזה של המסילת ישרים, רוב הפרק זה מפורש בפסוק אחד שהזכרנו בפרשת עקב "למען ענותך לנסותך לדעת את אשר בלבבך... ויענך וירעיבך ויאכילך את המן אשר לא ידעת, למען ענותך - שיהיה לך קשה, לנסותך - שיהיה לך ניסיון, והתכלית "להיטיבך באחריתך". זה סולם העליה להיטיבך באחריתך.

צריך לדעת שעל ידי כל ניסיון אדם עולה ועולה, מתעלה ומתעלה. אברהם אבינו ויוסף הצדיק לא היו יכולים להגיע למה שהם הגיעו בלי הניסיונות שהם עברו. ובזה מיושבת הקושיה הידועה שכולם שואלים בשביל מה הקב"ה היה צריך לנסות את אברהם אבינו בעשר ניסיונות, בעקידה, הרי הקב"ה יודע בדיוק מה רמתה הרוחנית שלו? אלא התשובה היא שניסיון זה לא רק מבחן, הניסיון עצמו מרומם, מגביה את האדם לדרגה יותר גבוהה. ניסיון זה מלשון "שאו נס ציונה" "וכנס על הגבעה", תורן גבוה. מרומם. "נתת ליראיך נס להתנוסס. זה היה אברהם אוהבי, כמה שאברהם אבינו אהב את הקב"ה לפני העקידה, על ידי העקידה הוא התעלה הרבה יותר, האהבת ה' שהיה לו. כל ניסיון מרומם את האדם. כך צריכה להיות ההסתכלות על כל ניסיונות החיים, כל ניסיונות החיים הם סולם לעליה. אצלנו ניסיון זה משהו שהשתבש

עולמם, אבל כשתפגשו את ההורים האלו אחרי שהילד מגיע לגיל 4, 5, 6, 7, 8, 11, 12, ותשאלו אותם: נו, מה שלום יענקלע שלכם? מה שלום הפעקאלע שלכם? אתם יודעים מה זה פעקאלע? זה חבילה, חבילה של צרות. הם יפגעו עד עמקי נשמתם, פעקאלע? יענקלע שלנו זה פעקאלע? זה האוצר הכי נפלא שיש לנו. איזה חן, איזה מתיקות, איזה טוהר, איזה נשמה. וחוך מזה כל הבית שלנו, כל הבנין של הבית בגשמיית ברוחניות זה בזכותו, איזה אמונה, איזה ביטחון, איזה תפילות, איזה קרבת אלוקים, איזה נתינה, איזה חסד. את כל הבנים, כל האחים, כל האחיות, זה בנה להיות נותנים, בנה את המידות שלהם, אנחנו לא יכולים לתאר איך הבית היה נראה בלי יענקלע, לזה אתם קוראים פעקאלע? זה האוצר הכי יקר שיש לנו. וכך הם מעשים שבכל יום.

ומי שבעל דרגה, כבר ביום שהוא מקבל את הבשורה שנולד לו כזה תינוק, הוא יודע שזה התוכנית שנתנו לו בחיים, הוא לא נשבר, הוא יודע שזה התוכנית. וכך בכל מקרי החיים. החיים זה עם ניסיונות.

בספר הישר המיוחס לרבינו תם מביא שיש לאדם ימי אהבה ויש ימי שנאה. יש ימים שהכל הולך טוב ויש ימים שהכל הולך קשה. בימי האהבה אתה קם בבוקר יש לך מצב רוח, מתפלל טוב, לומד טוב, מאיר פנים לכל אחד, הכל דופק, ובימי השנאה אתה אפאטי, אין לך חשק לצאת מהמיטה, אין חשק ללמוד, אין חשק להתפלל, לדבר עם אנשים. לפעמים זה עם סיבה לפעמים זה בלי סיבה, כמו שהסטיפלער היה אומר: לפעמים באמת פגעו בכבוד שלו, לפעמים נדמה לו שפגעו בכבוד שלו. וצריך לדעת שימי שנאה הם ניסיון, וכמה שאדם מתחזק בימי השנאה הוא זוכה להרבה יותר סיעתא דשמיא אחר כך בימי האהבה.

איך מתמודדים עם ימי השנאה, בפרט בימי הבחורות שזה קורה הרבה? הזכרנו חמש טיפים איך להתמודד עם ימי השנאה. הטיפ הראשון: בן אדם כשהוא בימי שנאה, הוא חושב שהוא בן יחיד, שרק הוא עובר את זה, אבל צריך לדעת שזה צרת רבים, וצרת רבים חצי נחמה. כולם, עברו את זה, עוברים את זה, ויעברו את זה. זה שמיימין עבר את זה לפני שבועיים, וזה שמשמאל יעבור את זה עוד שבועיים, וגם זה שמוחך שנראה לך שהוא הבחור הכי שמח, הכי פריילאך, כלפי חוץ הוא כזה, אבל הוא עצמו גם עכשיו בתוך הבור השחור הזה. כולם עוברים ויעברו. אולי השוטים לא עוברים את זה, יוסיף דעת יוסיף מכאוב.

הטיפ השני: כשנמצאים בתוך ימי השנאה, נדמה שלעולם לא יצאו מזה. אמר לי משהו שהיה פעם אצל הסטיפלער, היה לו איזה משבר בלי סיבה, היתה לו תקופה מאוד קשה. אמר לו הסטיפלער: הוא עשה לו עם הידיים, נכון שכשאתה בתוך המשבר והקושי נדמה לך שזה ימשך כך לעולם ועד, אבל תדע תאמין שזה יעבור, זה לא לעולם ועד. והביא לו על כך הסטיפלער את דברי חז"ל הקדושים (עבודה זרה נה, א) "חלאים רעים ונאמנים" נאמנים בשבעתם, באיזה יום, באיזה רגע, באיזה שניה, הם יגיעו, ובאיזה יום, באיזה רגע, באיזה שניה, הם ילכו. ועל ידי תפילה גם אפשר לעשות להם זירוז. זה הדבר השני, לדעת שזה יעבור.

הדבר השלישי: לא למדוד בימי השנאה ביחס לאחרים, מה הרמה הלימודית שלי עכשיו ומה של אחרים, לי יותר קשה להתרכז, אין שמחת חיים. לא למדוד את הרמה, את ההספק. וגם לא למדוד ביחס לעצמך לפני שבועיים, שאז הספקתי בחצי שעה מה שעכשיו אני לא מספיק ביומיים. ולמה לא למדוד? בגלל שזה הפוך, היום אתה מספיק בשעה מה שלפני שבועיים לא הספקת במאה שעות! בשמים מודדים אחרת ממה שאנחנו מודדים, דברי חז"ל קודש קודשים "יפה אחת בצער ממאה שלא בצער", בשמים מה שאתה עושה עכשיו שווה הרבה יותר. אל תעשה מדידות. אחד הדברים שמאוד חיוקני אותי, כשראיני את מורי ורבי הרב אלישיב זצ"ל בשנתו האחרונה. הוא נפטר בגיל 102 ובשנה האחרונה הלב שלו היה מאוד חלש, הוא לא יצא מהבית, לא הלך להגיד שיעורים, הוא היה ישן יותר. אבל כשהוא לא ישן, הוא למד בלי הפסק. ראו אותו שבועיים אוחז באותו דף גמרא בלי לפתוח ספרים, זאת אומרת שההספק והרמה של הלימוד בתקופה הזאת היה מאית ממה שהיה בשנים צעירות יותר, ובאופן טבעי הוא היה צריך לחשוב "למה זה אנוכי". אבל הוא ידע שזה הפוך, שעכשיו יפה אחת בצער ממאה שלא בצער, והוא למד באותה שקיעות, באותה התמדה.

הטיפ הרביעי: כשנמצאים בימי שנאה לשמור על סדר יום יציב. יש מי שבימי שנאה ישן מאוחר, קם מאוחר, אוכל לא מסודר, מפטפט. זה מאוד לא בריא. גם בימי שנאה צריך וכדאי לישון בזמן, לקום בזמן, להקפיד על סדרים, לשמור על סדר יום יציב.

הטיפ החמישי: למרות שאתה שומר על סדר יום יציב במסגרת הכללית, עדיין שזה יהיה עם הרפיה מסוימת. אם יש לך איזה תוספות מאוד מסובך, אתה יכול ללמוד רק חלק מהתוספות, לא יקרא שום דבר. תלמד גמרא רש"י, תלך קצת יותר לטייל, תעשה קצת הליכה, אבל לשמור על סדר יום יציב.

נדבר על עוד ענין חשוב מאוד לחיים. יש שתי מימרות בגמרא בפרק יום הכיפורים דף אחרי דף. נתחיל עם מימרא אחת במסכתא יומא דף ע"א, שאלו תלמידי דף רבי שמעון בן יוחאי: מפני מה לא ירד להם לישראל מן פעם אחת בשנה? אמר להם: אמשול לכם משל למה הדבר דומה, למלך בשר

ודם שיש לו בן אחד, פסק לו מזונותיו פעם אחת בשנה ולא היה מקביל פני אביו אלא פעם אחת בשנה, עמד ופסק מזונותיו בכל יום והיה מקביל פני אביו כל יום. אף ישראל, מי שיש לו ארבעה וחמישה בנים היה דואג ואומר שמא לא ירד מן למחר ונמצאו כולן מתים ברעב - הבית ריק, המקרר ריק, אין מן, במדבר לא היה כלום. נמצאו כולן מכוונים את ליבם לאביהן שבשמים.

התלמידים של רבי שמעון בן יוחאי שאלו אותו, וכי זה לא יותר פרקטי שירד מן פעם בשנה? והוא אמר, שהמעלה של ירידת המן מהיום למחר היא שכל הזמן אתה תלוי בהקב"ה, אתה מרגיש את הקשר. זה מימרא ביומא דף ע"ו ע"א.

עכשיו נדפדף דף אחד אחרון לדף ע"ה ע"א, תניא אמר רבי יוסי: בא וראה שלא כמיידת הקב"ה מיידת בשר ודם, מיידת בשר ודם מקניט את חברו יורד עימו לחייו, אבל הקב"ה אינו כן קילל את הנחש עולה לגג מזונותיו עימו, יורד למטה מזונותיו עימו. הקב"ה קילל את הנחש "עפר תאכל כל ימי חיך", ועל ידי הקללה הזאת נהיה מצב שבכל מקום שהוא הולך יש לו מזונות.

אז תשאלו קושיה, אם כך זה לא קללה, זה ברכה. אי, אומר הקוצקער וכיוון לדבריו השם משמואל דבר נפלא, נגיד את זה עם משל. היה בן מלך סרסר, המלך נתן לו עונש מהיום אתה לא דורך בארמון שלי, כל בני המלך היו באים כל יום לאכול ארוחת צהרים על שולחן המלך, אבל לאותו בן סרסר הוא נתן כרטיס ויזה שאם הכרטיס הזה הוא יכול לאכול בכל מסעדה שהוא רוצה חינם אין כסף, על חשבון המלכות, אבל לארמון לאכול עם המלך הוא לא מגיע. זה קללה או ברכה? נכון שהוא מסודר, אבל הוא מנותק מהמלך. דוד המלך אומר בתהלים "עיני כל אליך ישברו", כל הברואים כולם, אווזים, תרנגולים, פרות, חמורים, כבשים, כולם "אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם". אבל הנחש מסודר, יש לו עפר, הוא לא צריך את הקב"ה, הוא מנותק, אין לו קשר עם הקב"ה. הקללה הכי גדולה היא שכן אדם מרגיש שהוא לא צריך את הקב"ה, והברכה הכי גדולה היא שכן אדם מרגיש כל הזמן שהוא תלוי בהקב"ה. בשתי המימרות הללו אנחנו רואים שה'נחש' וה'מלך' הם שני הפכים. שלעומת הנחש שאין לו קשר עם הקב"ה, אוכלי המן קיבלו רק מהיום למחר, אין להם כלום במקרר, כל הזמן הם היו מכוונים ליבם לאביהם שבשמים. וזה סוד הענין שבפרשת חוקת כשבני ישראל התלוננו על המן, הם נענשו על ידי נחשים "וישלה ה' בעם את הנחשים..."

נסיים במעשה, היה רבי'ה גדול לפני קרוב למאתיים שנה. בא אליו חסיד ואמר: אני מוכרח להגיד לרבי'ה, שאני אומר פרשת המן שניים מקרא ואחד תרגום ואחד רק ביום שלישי של פרשת בשלח, אלא יום יום 365 יום בשנה, שניים מקרא ואחד תרגום עם כל התפילות שיש על המן בכוננות ובדמעות, אבל כיון שצריך גם לעשות השתדלות אני קונה כרטיס פיס כל שבוע כבר כמה שנים, ואני לא רואה שקל. איפה הסגולה של פרשת המן? למה אני לא זוכה אפילו פעם אחת בלוטו? אולי צריך לנסוע לקבר של ר' מנדל מרימינוב, למה הסגולה לא עובדת? הסתכל עליו הרב'ה, ואמר לו: מה? אתה אומר פרשת המן ואתה רוצה לזכות בפיס? אין סטירת לחי לפרשת המן יותר מלזכות בפיס. כל הענין של המן הוא יצאו העם ולקטו, שיהיו מכוונים את ליבם לאביהם שבשמים, ואתה רוצה שיהיה לך בצד מיליון דולר מסודר. פרשת המן זה סגולה שיהיה לך דבר יום ביומו, זה הסגולה של פרשת המן. והוספנו לזה עוד דובדבן אחד, שמי שבאמת רוצה לזכות בפיס, הייתי מציע לו במקום לומר את פרשת המן שיאמר את פרשת הנחש, אז אולי יש לו סיכוי לזכות בפיס... ה' יזכנו.

(הגר"א דיסקין)

אומרת התורה: {שמות טו, כב} ויסע משה את ישראל מים סוף ויצאו אל מדבר שור וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים.

אומר רש"י - ויסע משה. הסיען בעל כרחם שעטרו מצרים סוסיהם בתכשיטי זהב וכסף ואבנים טובות, והיו ישראל מוצאים אותם בים, וגדולה היתה בזת הים מביות מצרים, שנאמר (שיר השירים א יא) תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף, לפיכך הצרך להסיען בעל כרחם.

אומרים חז"ל {מסכת בכורות ה, ב} - שאין לך כל אחד ואחד מ ישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים.

בפרשת שבוע שעבר, פרשת בא, מבקש הקב"ה ממשה רבינו: {יא, ב} דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב וגו'. אומרים חז"ל בגמרא {מסכת ברכות ט, א} - {שמות יא-ב} דבר נא באזני העם וגו'. אמרי דבי ר' ינאי: אין נא אלא לשון בקשה.

נשאלת השאלה - בשביל מה צריך להתחנן הקב"ה כדי שישראל יועילו בטובם? לקחת מביות מצרים - והרי כל אדם שתיתן סכום כסף, הוא יקח בשמחה ויבקש עוד אז מה פתאום צריך להתחנן בפניהם!?

כדי להבין את יסוד הדברים, נביא תחילה את דברי האזנים לתורה בפרשת בא:

אומר האזנים לתורה - דבר נא. אין נא אלא לשון בקשה {ברכות ט}, בקשה זו למה? האם היו בני ישראל אז מואסים בכסף וזהב, שצריך היה לבקש אותם שישראלו? וגם הטעם, כדי שלא יאמר אותו צדיק - אינו מובן, וכי אין הקב"ה רוצה לקיים הבטחתו, אלא כדי שלא יאמר אותו צדיק? דבר זה נשאל לחכמים ולא פירשוהו, עד שפירשו הזמן הזה שבו עלתה שאלת השילומים

מגרמניה הארורה בעד רכוש ישראל, ששדדה ושהחריבה בארצה ובכל מקום שדרכה כף רגלם הטמאה של קלגסיה – רוצחיה שהרגו יותר מששת מיליון מאחינו בני ישראל יושבי אירופה. וכאשר גברו עליהם אויביהם ונצחום, עלתה שאלת השילומים לעם ישראל בעד רכושם. ויחלק לב העם לשניים: קצתם אומרים, האם רוצחינו יהיו גם יורשינו? וקצתם טוענים שאין לעם ישראל לבוא בשום מו"מ עם הרשעים האלה, ולמה יאמרו בגוים שלקחנו כפר לנפשות אחינו ששפכו את דמם כמים? ומזה ניקח להבין את רגשות אבותינו, יוצאי מצרים, שבדאי היו ביניהם הרבה אבות, שהמצרים שכלו אותם מבניהם ולא רצו לבוא במו"מ עם מעניהם ושוחטי ילדיהם וחשבו את הכסף וזהב שיקבלו מהמצרים כ"דמי ולדות", כפר בעד נפש עולליהם, שזרקום ליאור או ששמו אותם בחומות פתם ורעמסס במקום לבנים. והיה בעד זה, שלא יקבלו מהם שום דבר; לעומתם טענו אחרים, שמגיע לעם ישראל שכר חלף עבודתם בחמר ובלבנים רד"ו שנה. וה' ראה ללבות גואלי הדם, כי יחס ללבבם על נפש עולליהם, ונפשו מרה עליהם על בניהם, שנשחטו לתוך אמבטיות של פרעה – ולא כפרה עליהם את שאלת הכלי כסף וזהב וגיגית, ולא צוה על כל עדת ישראל לעשות כן, אלא ביקש מהם "דבר נא באזני העם וישאלו". והטעם לזה: אף שהם מוחלים ואינם רוצים בכסף המצרים, אבל "כדי שלא יאמרו אותו צדיק ועבדו וענו אתם קיים בהם, ואחר כן יצאו ברכש גדול לא קיים בהם" – עליהם לקחת.

שאלת השאלה – בגלל שהבטיח הקב"ה לאברהם אבינו (בראשית טו, יד) וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יצאו ברכש גדול – בגלל ההבטחה הזאת צריך לצאת עם כל כך הרבה כסף ממצרים! ועוד, בשביל מה להעמיס תשעים חמורים לובים בטונות של זהב וכסף, ולהיגרר עם זה במדבר!

מהדברים האלה, נוכל ללמוד יסוד נפלא בעבודת ה' שלנו:

ישנה מחלה חשוכת מרפא, שנקראת 'תאוה לכסף' ☺; גם אנשים שיש להם מיליארד דולר, או עשר מיליארד דולר, עדין ממשיכים לעבוד ולייצר מיליארדים של דולרים כל שנה.

שאלת השאלה – בשביל מה אתה צריך את כל זה? אתה כבר בן חמישים – אתה יכל לעזוב הכל וללכת לכולל ללמוד!

"מה זאת אומרת למה אני צריך? – המנוע חייב להמשיך לעבוד..." ☹

מבאר את זה שלמה המלך בפס' אחד – {קהלת ה, ט} "אהב כסף לא ישבע כסף" – למה התכוון שלמה המלך בפס' הזה?

באים חז"ל ומסבירים לנו את היסוד. אדם שיש לו מנה – ירצה מאתים. כדי שהוא ירצה את המאתים, הוא חייב שיהיה לו את המנה קודם. אם אין לו מנה, הוא לא ירצה כלום! – מתי מתחיל ה'רוצה'? כשיש את ה'מנה'.

חתן וכלה עושים טיול בעיר. הכלה לא מכירה את העיר היות והיא באה מהכפר, ולכן החתן הטרי מכיר לאשתו את הסביבה 'החדשה'. הם עוברים על יד חנות פיצוחים והחתן מציע להיכנס – "בואי ואקנה לך מעדן שלא טעמת מעולם!" – וקונה 200 גרם של פיסטוק חלבי; האישה שולחת את ידה וטועמת ומיד מבקשת עוד אחד! אומר לה החתן: "בשביל מה, כולם אותו טעם!" ☹

מתי בנאדם נעשה נרקומן? רק לאחר שהוא הכניס כבר את הסם לגופו; לפני שהוא הכניס, לא היתה לו את התאוה לסם;

אם יאמרו לך: "תשמע, אם תיקח את הסם הזה אתה תתחיל להיות בעננים" – אתה תיקח??? סביר להניח שלא. מתי תתחיל לצרוך את זה? לאחר הפעם הראשונה שהשתמשת – מיד אתה כבר מכור לזה! – ולמה??? – כי טעמת מזה! כבר יש לך את ה'מנה!' אם לא היה לך את ה'מנה', לא היית רוצה 'מאתים'!

א"כ בשביל מה נתן הקב"ה את התאוה הזאת של "יש לו מנה רוצה מאתים" – "אהב כסף לא ישבע כסף"?

בא שלמה המלך בספר משלי, ומגלה לנו את הסוד – ולמה נתן לנו הקב"ה את התאוה הזאת לכסף? כדי שנעתיק אותה לקדושה וטהרה – לתורה ולמצוות! – שנאמר {משלי ב, ד} **אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה:** {ה} אז תבין יראת ה' ודעת אלהים תמצא!

אומרת הגמרא {מסכת מכות י, א} – דרש רבי סימאי מאי דכתיב {קהלת ה-ט} אוהב כסף לא ישבע כסף ומי אוהב בהמון לא תבואה? אוהב כסף לא ישבע כסף דהיינו, אוהב מצוות לא ישבע מצוות; זה מכון למשה רבינו שהיה יודע שאין שלש הערים שבעבר הירדן קולטות. עד שלא נבחרו שלש הערים שבארץ כנען; ואמר אף על פי כן: "מצוה שבאה לידי אקיימנה", ולפיכך הבדיל את ערי המקלט שבעבר הירדן, אף שעדיין לא קלטו.

אומרים חז"ל {מסכת עירובין נד, א} – א"ל שמואל לרב יהודה: שינא הרי אתה שנון וחרף חטוף ואכול חטוף ואישתי (ושתה) דעלמא דאזלינן מיניה שכן העולם הזה שאנו הולכים ממנו, כלומר, שאנו עתידים לעזוב כשנמות כהלוא דמי דומה הוא לחופה שהולכת מהר, שהיום הוא כאן, בהישג ידינו, ולמחר כשנעזבנו איננו.

ישנו בנאדם שמגיע לחתונה בשעה 22:00. הוא ניגש למלצר ושואל אותו: "תגיד, יש משהו לאכול ???"

"כן, נשאר שניצל עם פירה"

"תשמע תשמע, הקיבה שלי לא רגילה לזה; אני רגיל קודם לבורקס, אח"כ מוסקה ורק אח"כ תביא שניצל"

"תקשיב אדוני, אם היית מגיע בשעה 20:00, הייתי יכול להגיש לך את זה. אבל הגעת עכשיו – זה מה יש כרגע – שניצל עם פירה!"

אדם שיש לו תאוה לכסף, אם יבוא אליו קליינט בשעה שהוא כבר סוגר את החנות ויבקש לקנות חולצה וזוג גרביים – האם הוא יגיד לו "אני מצטער, כבר סגרת"? – ודאי שלא! הוא יפתח את כל החנות מחדש! – ולמה?! – כי זה המושג של "אהב כסף לא ישבע כסף".

הקב"ה הולך לתת לעם ישראל תורה. לעבד אין שום תאוה. כשיש את ה'מנה', אז מתחילה התאוה!

כל אלה שנולדו במצרים, מימיהם לא ראו גרוש! כולם נולדו לתוך עבדות מצרים! – כמי"ש {במדבר יא, ה} זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים חנם את הקשאים ואת האבטחים ואת החציר ואת הבצלים ואת השומים – מי בכלל ידע מה זה כסף?

אם היו באים לעבד ואומרים לו: "תשמע, אם תישאר בעבדות שלך עוד חצי שנה, תקבל פרס של 50 אלף דולר", הוא ישר יאמר: "תעזוב אותי מהכל, תן לי לצאת החוצה לחופשי!"

אמר הקב"ה, אם כל הדרך להגיע לאהבת ה' בנויה על "אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה" – איך אני יכל לתת להם תורה, והרי אין להם שום חשק לכסף?! – אין להם עדיין את ה'מנה'!

איך מתפעלים את ה'מנוע'?

פשוט מאד. צריך שבכיס יהיה להם את ה'מנה' ואז מיד הם כבר ירצו 'מאתים' – איך עושים את זה??? פשוט מאד – {יא, ב} **דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב וגו'** – לא רק בגלל ההבטחה שלי לאברהם, אלא משום שאני הולך לתת להם את התורה! – ואם לא יהיה את ה' – "תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה", לא תהיה לי דרך למשוך אותם אל התורה והמצוות!

"דבר נא באזני העם וישאלו איש מאת רעהו ואשה מאת רעותה כלי כסף וכלי זהב" – ויצאים כל א' עם תשעים חמורים לובים עמוסים מביזת מצרים; אומר הקב"ה: "כעת יש להם את ה'מנה', בוא ונראה עכשיו אם הם ירצו את ה'מאתים'" – מה עשה הקב"ה?! הכניס לפרעה לראש, שיעטר את הסוסים שלו בכסף, בזהב, ביהלומים ואבנים טובות, וכעת הוא דוהר עם הכל לעבר ים סוף – כולם טובעים, ואז הים מתחיל לפלוט את גופות המצרים והדולרים מתחילים לצוף – מה עושים ישראל באותה שעה? מתחילים להעמיס! – קומה ועוד קומה ועוד קומה – בשביל מה אתם צריכים את כל הכסף הזה??? – "צריך לבדוק שהמנוע עובד!" ☺

בדרך כלל שיש 'מנה' – רוצים 'מאתים'; כאן ביים סוף, היה להם 'מנה' – קפצו ישר לארבע מאות!

אומרים חז"ל {שיר השירים רבה, פרשה א, אות יא} – תורי זהב נעשה לך. תורי זהב נעשה לך, זו זות הים. עם נקות הכסף, זו זות מצרים. כשם שהפרש בין כסף לזהב, כך יש שבח ממון הים מזות מצרים, שנאמר {יחזקאל טז, ז}: ותבאי בעדי עדיים, בעדי, זו זות מצרים. עדיים, זו זות הים.

אמר הקב"ה: "אם המנוע עובד על טורבו, כעת אפשר ללכת לקבלת התורה!" ☺ – ולכן מיד נאמר {טו, כב} **"ויסע משה את ישראל מים סוף וגו'"** – "קדימה, כמה כסף אתם צריכים עוד – לכו מפה!" – המנוע התחיל לעבוד כל כך מהר, עד שהתאוה כבר השתלטה עליהם! – אמר להם הקב"ה: "רבותי! אם תישארו עם הצימאון לכסף, כשתגיעו למרה המים יהיו לכם מרים מאד! ואתם יודעים מה התוצאה שתגיע עם זה?! – וישמן ישורון ויבעט – מזה יגיע חטא העגל ומזה יגיעו כל העבירות והצרות!"

צריכים לקחת כעת את אותה השתוקקות לכסף – ומה לעשות איתה??? – אומר דוד המלך {תהילים סג, ב} **"צמאה לך נפשי כמה לך בשרי בארץ ציה ועיף בלי מים"** – את הצימאון הזה, צריכים להעביר לצימאון של תורה ולצימאון לדביקות בקב"ה!

הביא אותם הקב"ה למרה, ושם לא היה להם מים לשתות, שנאמר {טו, כב} וילכו שלשת ימים במדבר ולא מצאו מים;

אומרים חז"ל {מכילתא דרבי ישמעאל, בשלח פרשה א} – ולא מצאו מים; דורשי רשומות אמרו: לא מצאו דברי תורה שנמשלו למים, ומנין שנמשלו למים? שנאמר "הוי כל צמא לכו למים".

אומרת התורה: "שם שם לו חק ומשפט ושם נסוהו" – שם נתן להם מצוות! אמר להם הקב"ה: "כעת לאחר שאת התשוקה לכסף העברתם לתורה, אתם יכולים לקבל את המצוות!"

{טו, כה} **ויצעק אל ה' ויורהו ה' עץ וישלך אל המים וגו'** – ומה רצה לרמז לו בזה?

אומר הכלי יקר – ויבאו מרתה וגו'. הקרה ה' לפנייהם ענין מי מרה לחזור ולעשות בהם נסיון אם יהיו ראויין לקבלת התורה, כי כבר נחלקו רז"ל (מכילתא בשלח פר' א) במה שנאמר ויורוהו ה' עץ, י"א שהיה זית, וי"א שהיה ערבה, וי"א הרדופני, רשב"י אמר דבר מן התורה הראהו שנאמר (משלי ג.יח) עץ חיים היא, וביאור הענין שהתורה תחילתה מרה ונקראת תושיה שמתשת כחו של אדם, ורז"ל אמרו למה נמשלה התורה לזית מה זית זה תחילתו מר וסופו מתוק אף ד"ת כן, והמצות ג"כ לאו ליהנות נתנו, וכמ"ש ותגיד לבני ישראל דברים קשים כגידוין, כי חולי הנפש כמו חולי הגוף כי כמו שרוב חולי הגוף דרכם להתרפאות ע"י לקיחת עשבים מרים ואם אין החולה מאמין אל הרופא ימאן לקבלם, כך בחולי הנפשות שהיו חולים ע"י קניית אמונות רעות שקנו במצרים, רצה הקב"ה לרפאותם ע"י קבלת התורה שנמשלה לזית כי ראשיתה מרה כזית, ויש לחוש פן ואולי יהרהרו ישראל בלבם לאמר איך יתכן לרפאות דבר מר בדבר מר, ע"כ הביאם ה' לידי נסיון והקרה לפנייהם ענין מי מרה שנמתקו בדבר מר, ובזה נסה אותם האלהים אם יאמינו שבכח אלהי עשה משה את הדבר הזה אז יאמינו גם כן שע"י התורה יומתק מרירות הנפש, ואם יאמרו שבכח איזו לחש עשה הדבר הזה לא יהיו ראויין לקבל התורה, לכך נאמר ויורוהו ה' עץ, והיה לו לומר ויראהו אלא ויורוהו היינו שלמדו דרך התורה, כמ"ש (משלי ד.ד) ויורני ויאמר לי יתמוך דברי לבך שמור מצותי וחייה. וצוה לו לקחת עץ להיות דוגמא ומשל אל התורה שנקראת עץ חיים, ולמ"ד שהיה זית אתי שפיר למשל על דברי תורה שתחילתה מרה, כזית זה שתחילתו מר וסופו מתוק, וע"כ נאמר שם שם לו חוק ומשפט ושם נסהו, ונסיון זה הוא אם יהיו ראויים לקבלת התורה.

ע"פ הדברים האלה, נוכל כעת להבין יסוד נפלא:
מיד לאחד מכן, לוקח הקב"ה את עם ישראל למקום שנקרא 'אילמה' – ומה יש שמה?! – אומרת התורה: "שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים" שאננו, למה דוקא 'תמרים' – וכי אי אפשר אתרוגים או רימונים?! – התשובה פשוטה מאוד:
אומרת הגמרא {מסכת פסחים פז, ב. פח, א} – ואמר רבי אלעזר: לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאלו ... עולא אמר: כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה.

אומר רש"י – תמרים. יש בבבל הרבה.
שאלת השאלה – מה הקשר בין תמרים לתורה?

ע"פ הדברים האלה, נוכל כעת להבין יסוד נפלא:
מיד לאחד מכן, לוקח הקב"ה את עם ישראל למקום שנקרא 'אילמה' – ומה יש שמה?! – אומרת התורה: "שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים" שאננו, למה דוקא 'תמרים' – וכי אי אפשר אתרוגים או רימונים?! – התשובה פשוטה מאוד:
אומרת הגמרא {מסכת פסחים פז, ב. פח, א} – ואמר רבי אלעזר: לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאלו ... עולא אמר: כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה.

אומר רש"י – תמרים. יש בבבל הרבה.
שאלת השאלה – מה הקשר בין תמרים לתורה?

ע"פ הדברים האלה, נוכל כעת להבין יסוד נפלא:
מיד לאחד מכן, לוקח הקב"ה את עם ישראל למקום שנקרא 'אילמה' – ומה יש שמה?! – אומרת התורה: "שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים" שאננו, למה דוקא 'תמרים' – וכי אי אפשר אתרוגים או רימונים?! – התשובה פשוטה מאוד:
אומרת הגמרא {מסכת פסחים פז, ב. פח, א} – ואמר רבי אלעזר: לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאלו ... עולא אמר: כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה.

אומר רש"י – תמרים. יש בבבל הרבה.
שאלת השאלה – מה הקשר בין תמרים לתורה?

ע"פ הדברים האלה, נוכל כעת להבין יסוד נפלא:
מיד לאחד מכן, לוקח הקב"ה את עם ישראל למקום שנקרא 'אילמה' – ומה יש שמה?! – אומרת התורה: "שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים" שאננו, למה דוקא 'תמרים' – וכי אי אפשר אתרוגים או רימונים?! – התשובה פשוטה מאוד:
אומרת הגמרא {מסכת פסחים פז, ב. פח, א} – ואמר רבי אלעזר: לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאלו ... עולא אמר: כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה.

אומר רש"י – תמרים. יש בבבל הרבה.
שאלת השאלה – מה הקשר בין תמרים לתורה?

ע"פ הדברים האלה, נוכל כעת להבין יסוד נפלא:
מיד לאחד מכן, לוקח הקב"ה את עם ישראל למקום שנקרא 'אילמה' – ומה יש שמה?! – אומרת התורה: "שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים" שאננו, למה דוקא 'תמרים' – וכי אי אפשר אתרוגים או רימונים?! – התשובה פשוטה מאוד:
אומרת הגמרא {מסכת פסחים פז, ב. פח, א} – ואמר רבי אלעזר: לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאלו ... עולא אמר: כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה.

אומר רש"י – תמרים. יש בבבל הרבה.
שאלת השאלה – מה הקשר בין תמרים לתורה?

ע"פ הדברים האלה, נוכל כעת להבין יסוד נפלא:
מיד לאחד מכן, לוקח הקב"ה את עם ישראל למקום שנקרא 'אילמה' – ומה יש שמה?! – אומרת התורה: "שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים" שאננו, למה דוקא 'תמרים' – וכי אי אפשר אתרוגים או רימונים?! – התשובה פשוטה מאוד:
אומרת הגמרא {מסכת פסחים פז, ב. פח, א} – ואמר רבי אלעזר: לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאלו ... עולא אמר: כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה.

אומר רש"י – תמרים. יש בבבל הרבה.
שאלת השאלה – מה הקשר בין תמרים לתורה?

ע"פ הדברים האלה, נוכל כעת להבין יסוד נפלא:
מיד לאחד מכן, לוקח הקב"ה את עם ישראל למקום שנקרא 'אילמה' – ומה יש שמה?! – אומרת התורה: "שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים" שאננו, למה דוקא 'תמרים' – וכי אי אפשר אתרוגים או רימונים?! – התשובה פשוטה מאוד:
אומרת הגמרא {מסכת פסחים פז, ב. פח, א} – ואמר רבי אלעזר: לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאלו ... עולא אמר: כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה.

אומר רש"י – תמרים. יש בבבל הרבה.
שאלת השאלה – מה הקשר בין תמרים לתורה?

ע"פ הדברים האלה, נוכל כעת להבין יסוד נפלא:
מיד לאחד מכן, לוקח הקב"ה את עם ישראל למקום שנקרא 'אילמה' – ומה יש שמה?! – אומרת התורה: "שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים" שאננו, למה דוקא 'תמרים' – וכי אי אפשר אתרוגים או רימונים?! – התשובה פשוטה מאוד:
אומרת הגמרא {מסכת פסחים פז, ב. פח, א} – ואמר רבי אלעזר: לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאלו ... עולא אמר: כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה.

אומר רש"י – תמרים. יש בבבל הרבה.
שאלת השאלה – מה הקשר בין תמרים לתורה?

ע"פ הדברים האלה, נוכל כעת להבין יסוד נפלא:
מיד לאחד מכן, לוקח הקב"ה את עם ישראל למקום שנקרא 'אילמה' – ומה יש שמה?! – אומרת התורה: "שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים" שאננו, למה דוקא 'תמרים' – וכי אי אפשר אתרוגים או רימונים?! – התשובה פשוטה מאוד:
אומרת הגמרא {מסכת פסחים פז, ב. פח, א} – ואמר רבי אלעזר: לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאלו ... עולא אמר: כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה.

אומר רש"י – תמרים. יש בבבל הרבה.
שאלת השאלה – מה הקשר בין תמרים לתורה?

ע"פ הדברים האלה, נוכל כעת להבין יסוד נפלא:
מיד לאחד מכן, לוקח הקב"ה את עם ישראל למקום שנקרא 'אילמה' – ומה יש שמה?! – אומרת התורה: "שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים" שאננו, למה דוקא 'תמרים' – וכי אי אפשר אתרוגים או רימונים?! – התשובה פשוטה מאוד:
אומרת הגמרא {מסכת פסחים פז, ב. פח, א} – ואמר רבי אלעזר: לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאלו ... עולא אמר: כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה.

אומר רש"י – תמרים. יש בבבל הרבה.
שאלת השאלה – מה הקשר בין תמרים לתורה?

ע"פ הדברים האלה, נוכל כעת להבין יסוד נפלא:
מיד לאחד מכן, לוקח הקב"ה את עם ישראל למקום שנקרא 'אילמה' – ומה יש שמה?! – אומרת התורה: "שתים עשרה עינת מים ושבעים תמרים" שאננו, למה דוקא 'תמרים' – וכי אי אפשר אתרוגים או רימונים?! – התשובה פשוטה מאוד:
אומרת הגמרא {מסכת פסחים פז, ב. פח, א} – ואמר רבי אלעזר: לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל לבבל אלא מפני שעמוקה כשאלו ... עולא אמר: כדי שיאכלו תמרים ויעסקו בתורה.

אומר רש"י – תמרים. יש בבבל הרבה.
שאלת השאלה – מה הקשר בין תמרים לתורה?

שאלות לפי א' ב' על הפרשה. (מהרב מ. אלינגר)

- א. שם חנו אחרי "סוכות" (יג, כ) גלגל (יד, כה). ב. העם שיצא ממצרים (יג, יח). ג. ראש (טז, טז) מקום גבוה (יז, י). ד. שביל כיוון הליכה (יג, יח). ה. הוסיף על הנצרך (טז, יח). ו. הפסוקים הרומזים לשם בן ע"ב (יד יט כא) ואשבח/ אבנה לו בית (טו, ב). ז. צורת המן כמו (טז, לא). ח. המים שימשו כ... (יד, כט) כעם (טו, ז). ט. כיסוי למן (טז, יג). י. הסריח (טז, כ). יא. בו ד' נשבע (יז, טז). יב. למטרת עמוד האש (יג, כא). יג. שם מקום, קרוב לים סוף (יד, א). יד. בורחים (יד, כז) בית (טו, יג). טו. מבועו עם המצריים (טו, יט). יז. צדיקים טבעו כמותה (טו, י). יח. אימה מקרוב (טו, טז). יט. כלי (טז לג) סלע (יז ו). ק. המחנות לא עשו זאת, כל הלילה (יד, כ). ר. מחסור באוכל (טז, ג). ש. ממונים (על חיל המרכבות) (יד, ז). ת. עומק המצולות (טו, ה) שבעים כמותם באילים (טו, כז)

בדרך הדרוש

ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלהים פן ינחם העם בראתם מלחמה וישבו מצרימה: (יג, יז)
לבאר את המך הכתוב וחמשים עלו וכו', נראה ע"פ מה דאיתא במפרשים דמה שנאמר לאברהם אבינו ועבדו וענו אותם הנו רק ס' רבוא, כי כן סתם מספר בני ישראל הוא ס' רבוא, אמנם בני ישראל היו במצרים ה' פעמים ס' רבוא כמו שכתוב וחמשים עלו בני ישראל מארץ מצרים, ופירש"י אחד מחמשה יצאו ודי' חלקים מתו בשלשת ימי אפילה, נמצא מה שהיה ראוי לס' רבוא לעשות עבודה בת"ל שנים עשו ה' פעמים ס' רבוא בפ"ו שנים, כי ה' פעמים פ"ו עולה ת"ל ונתקים ומושב בני ישראל אשר ישבו בארץ מצרים ת"ל שנה. וא"כ א"ש דקאמר ולא נחם אלקים וגו' פן ינחם העם בראותם מלחמה וישבו מצרימה, וכדי שלא תקשה הא באמת בדין הוא שישומו למצרים מאחר דעדיין לא הגיע הזמן שאמר הקב"ה לאברהם, ע"כ בא כמתרץ וחמשים עלו בני ישראל ר"ל דס' רבוא שיצאו ממצרים לא היה רק חלק חמישית נמצא שהיו במצרים ה' פעמים ס' רבוא וכבר נשלם הקץ. (בא ישועה ונחמה)
אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר (טו, א)
במדרש תנחומא: אז ישיר משה, "לה' יאמר וה' לבשר ודם וכו', ויאמרו לאמר מהו לאמר רבי אלעזר בן תדיו" אומר משה פתח תחלה וישראל גומרין כי גאה גאה משה אמר עזי וזמרת יה וישראל אומרים ויהי לי לישועה משה אמר ה' איש מלחמה וישראל אומרים ה' שמו וכו'" יש להבין מה רצה בהא ד"לה' יאמר", ואפשר לבאר ע"פ מה דאיתא בגמ' סוטה הפלוגתא האך אמרו ישראל את השירה, ואיתא התם שאמרו כקטן שגדול מקרה לו את ההלל. והיינו מדין שומע כעונה. והנה כתבו האחרונים שדין "שומע כעונה" שייך רק בדברים שבין אדם למקום, כגון בתפילה ובברכות, אבל בדברים שבין אדם לחבירו, כגון מצוות תוכחה, שם לא שייך לומר שומע כעונה שהרי נדרש כאן שמיעה ממש, וכן כלפי דין הפקר, הרי הוא בעצמו צריך לומר בפיו. וי"ל, דזה היה קשה לו למדרש, שהאך אמרו